

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Ivona Králíčková

**Některé problémy související s projednáváním přestupků
proti občanskému soužití**

Diplomová práce

Olomouc 2012

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Některé problémy související s projednáváním přestupků proti občanskému soužití, vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 29.3.2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Lucii Madleňákové za odborné vedení při zpracovávání mé diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	6
1. HRANICE DĚLÍCÍ PŘESTUPEK A TČ S OHLEDEM NA § 49 PŘESZ.....	10
1.1 PŘESTUPEK A TČ	10
1.1.1 Právní úprava přestupků a TČ	10
1.1.2 Pojmové znaky přestupku a TČ	11
1.1.3 Závěr.....	13
1.2 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA § 49 PŘESZ.....	14
1.2.1 Porovnání s právní úpravou před vydáním přestupkového zákona	14
1.2.2 K samotnému § 49 PřesZ	15
1.2.2.1 Skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití a jim odpovídajících TČ	15
1.1.2.2 § 49 odst. 2 PřesZ a sankce obecně dle přestupkového zákona	21
1.2.3 Diferenciace přestupku a TČ	22
1.2.4 TČ výtržnictví vs. nebezpečné pronásledování	24
1.2.5 Závěr.....	26
1.3 § 49 PŘESZ VE SPOJITOSTI S DALŠÍMI VÝZNAMNÝMI PRÁVNÍMI PŘEDPISY	28
1.3.1 § 49 PřesZ ve spojitosti s Úmluvou.....	28
1.3.2 § 49 PřesZ ve spojitosti s Listinou	30
1.3.3 Závěr.....	31
2. NĚKTERÉ NÁSTROJE PŘESTUPKOVÉ KOMISE PŘI PROJEDNÁVÁNÍ PŘESTUPKŮ DLE § 49 PŘESZ	33
2.1 PŘESTUPKOVÉ ŘÍZENÍ	33
2.1.1 Zásady přestupkového řízení	34
2.1.2 Účastníci přestupkového řízení	37
2.1.3 Přestupková komise.....	38
2.1.4 Závěr.....	40
2.2 PROBLEMATICKÉ ASPEKTY PŘÍPADU P 52,59/2009	41
2.2.1 Prekluzivní lhůta.....	41
2.2.2 Nařízení psychiatrického vyšetření přestupkovou komisí.....	43
2.2.3 Součinnost přestupkové komise a policie.....	45
2.2.4 Závěr.....	47
ZÁVĚR	49
BIBLIOGRAFIE:	52
SHRNUTÍ.....	56
SUMMARY.....	57
KLÍČOVÁ SLOVA	58
KEY WORDS	59
PŘÍLOHA	60
OBSAH SPISU P 52,59/2009	60

Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v.z.p.p.
LZPS,Listina	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v.z.p.p.
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a č. 14
PřesZ, přestupkový zákon	Zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, v.z.p.p.
TrZ, trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v.z.p.p.
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád v.z.p.p.
OZ	Zákon č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, v.z.p.p.
SŘ	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád v.z.p.p.
Zákon o policii	Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v.z.p.p.
TČ	Trestný čin
ÚS	Ústavní soud
NSS	Nejvyšší správní soud
NS	Nejvyšší soud
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
P 52,59/2009	Spis P 52,59/2009 vedený KrÚ, sp. zn. TAJ 550,617/09

Úvod

„Vždyť proto jsou právní normy vytvářeny, aby mohly být porušovány.“

Anonym

Lidé žijí v různých společnostech. Jejich počínání je v rámci těchto společností usměrňováno právními normami. Avšak ne vždy jsou tyto normy dodržovány. Přestože lidé dosáhli určité úrovně vyspělosti, zůstávají i nadále nepoučitelní. Proto musí existovat systém, který trestá, vychovává ty, kteří tyto právní normy porušují.

Ve své práci se budu zabývat správním právem trestním, které vychází z deliktního chování jednotlivce v rámci veřejné správy. Tato protiprávní jednání jsou obecně označována jako delikty správní, které členíme na přestupky, jiné správní delikty, správní disciplinární delikty a správní pořádkové delikty.¹

Z názvu mé práce je evidentní, že se zaměřím na problémy spojené s projednáváním přestupků. Protože by ale taková úvaha byla velice rozsáhlá, vztáhnou tuto práci pouze na § 49 PřesZ, tedy na problémy související s projednáváním přestupků proti občanskému soužití.

Kruciální význam pro tuto studii má případ P 52,59/2009, který vedle rozsahu práce představuje další, v tomto případě koncepční, omezení. Jedná se o spor mezi sousedy. Pan D. v dubnu r. 2009 urazil sousedku paní Z., čemuž byla přítomna i další sousedka paní B. Hrubé jednání pana D. pokračovalo neadresnými urážkami od května r. 2009. Ve společném řízení bylo přestupkovou komisí MěÚ rozhodnuto, že pan D. je povinen zaplatit pokutu ve výši 2.000,- Kč a náklady řízení za přestupky dle § 49 odst. 1 písm. c) PřesZ.²

Proti tomuto rozhodnutí podal pan D. v lednu r. 2010 odvolání, ve kterém nesouhlasí s výší pokuty a dále uvádí, že je to on, kdo se stal obětí narušování občanského soužití, a to zejména formou nočního buzení a tzv. „našeptávání“, které je vykonáváno právě jeho sousedkami s úmyslem připravit ho o majetek. KrÚ ruší rozhodnutí přestupkové komise a věc jí vrací k dalšímu jednání, ve kterém doporučuje vyšetření psychického stavu pana D., jenž se takovému vyšetření odmítá podrobit.

¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: ASPI, 2009. s. 191.

² § 57 odst. 1 PřesZ: Jestliže pachatel se dopustil více přestupků, které je příslušný projednávat též orgán, projednávají se tyto přestupky ve společném řízení.

Přestupková komise o skutku č.j. 52/2009 musí zastavit řízení, jelikož od jeho spáchání uplynula jednorozční prekluzivní lhůta.³ O skutku č.j. 59/2009 bylo přestupkovou komisí rozhodnuto tak, že panu D. byla uložena pokuta ve výši 2.000,- Kč a náklady řízení ve výši 1.000,- Kč.

I proti tomuto rozhodnutí podal pan D. odvolání, ve kterém žádá zrušení pokuty a své očištění. Protože však v mezidobí došlo k prekluzi i druhého skutku č.j. 59/2009, došlo ke zrušení rozhodnutí přestupkové komise a k zastavení řízení dle § 90 odst. 4 SŘ.

Sami obyvatelé obce se ze strachu z dalšího počínání pana D., který nebyl potrestán, a jeho jednání tak nebylo označeno za nepřiměřené, rozhodli nastalou situaci řešit a sepsali petici. Dále zasáhl i předseda přestupkové komise poukazujíc na nemožnost uložení ochranného léčení přestupkovou komisí. Případem se začalo zabývat okresní státní zastupitelství. Pan D. ve svém protiprávním jednání pokračoval a za toto jednání byl následně soudem prvního stupně shledán vinným TČ výtržnictví dle § 358 TrZ a byla mu nařízena ambulantní léčba. Pan D. se proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolal a odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. Po podání dovolání NS vrátil věc soudu prvního stupně, aby znovu zhodnotil závažnost činu pro společnost.

Na základě případu P 52,59/2009 vyvstává několik problémů, nad kterými bude třeba se zamyslet. První část bude věnována hranici mezi přestupky a TČ s ohledem na § 49 PřesZ. Přestupek a TČ jsou pojmy, jejichž význam je pro celou práci natolik zásadní, že jim věnuji úvodní kapitolu, a to konkrétně právní úpravě přestupků a TČ, ale také vymezení jejich pojmových znaků.

Následující kapitola pojednává o samotném § 49 PřesZ. Abychom získali představu, jakou evolucí prošla právní úprava přestupků proti občanskému soužití, než došlo k přijetí přestupkového zákona, zaměřím se na jejich právní úpravu před r. 1990. Poté už bude snazší zabývat se současným zněním § 49 PřesZ, kde budu popisovat jednotlivé skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití a TČ korespondujících s jednotlivými skutkovými podstatami přestupků dle § 49 PřesZ. Následovat bude problematika sankcí, resp. ochranných opatření, obecně podle přestupkového zákona, následována zhodnocením sankcí, které lze uložit pachateli přestupku proti občanskému soužití. Dále se budu věnovat obecným kritériím pro odlišení přestupku od TČ, abych následně navázala pojednáním o rozdílech mezi konkrétními TČ - výtržnictví a nebezpečného pronásledování - a přestupky dle § 49 odst. 1 písm. c) PřesZ.

³ § 20 PřesZ.

Druhá část práce se bude týkat některých nástrojů, které má k dispozici přestupková komise při projednávání přestupků dle § 49 PřesZ. První polovina této části bude uvozena obecným popisem přestupkového řízení, a to především pomocí zásad, které musí být dodržovány. Poté bych se zaměřila na účastníky přestupkového řízení. Dále pak na složení přestupkové komise či na postup při jejím hlasování.

V druhé polovině se již budu zabývat problematičtějšími otázkami, které vyvstávají v případě P 52,59/2009, a nad jejichž efektivitou, resp. jejich zákonnou úpravou, se bude třeba zamyslet. V první podkapitole se budu věnovat otázce délky prekluzivní lhůty dle PřesZ. Oproti trestněprávní úpravě, kde se délka promlčecí doby pohybuje od tří do dvaceti let podle závažnosti TČ, je prekluzivní doba dle PřesZ jednorozční. Je však dostačující?

Stále více využívaným institutem je vyšetření psychického stavu obviněného. Tendencí je zvyšující se počet osob, které trpí duševní poruchou. Tento jev je ve většině případů způsoben genetickou predispozicí, ale v dnešní uspěchané době také zvýšeným tlakem na jednotlivce. Požadavky společnosti jsou často příliš vysoké a někteří slabší jedinci tomuto tlaku podlehnou. Tyto osoby si často své onemocnění nepřipouštějí a cítí se naprosto zdravý. I v přestupkovém řízení se s takovými osobami setkáváme stále častěji, a proto je třeba si položit otázku, zda je v kompetenci přestupkové komise nařídít ochranného léčení.

Součinnost přestupkové komise a orgánu Policie ČR (dále už jen policie) hraje v přestupkovém řízení významnou roli. Velká část přestupků je oznámena policii a ta má v počáteční fázi nemálo povinností (z nichž můžeme jmenovat povinnost oznámit přestupek příslušnému orgánu - přestupkové komisi, či učinit nezbytné prověření oznámení).⁴ Zabývat se tedy budu nedostatky, které spatřuji v součinnosti přestupkové komise a policie.

Celá práce pojednává pouze o přestupcích proti občanskému soužití. Pokud budu mluvit o jednotlivých skutkových podstatách přestupků dle § 49 PřesZ, budu používat zkratku, kdy pojem „skutková podstata dle § 49 odst. 1 písm. a) PřesZ“ apod., bude nahrazeno „skutkovou podstatou dle písm. a)“ apod.

Rozsah diplomové práce mi bohužel nedovolí zabývat se všemi problémy, se kterými je právní úprava přestupků proti občanskému soužití spojena. Z důvodu nedostatečného rozsahu také nebudu moci porovnat právní úpravu přestupků dle § 49 PřesZ se soukromoprávní úpravou, jak mi bylo uloženo v zadání diplomové práce. Na úpravu dle zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, v.z.p.p., odkazuji, avšak blíže s ní nepracuji.

⁴ § 58 a § 59 PřesZ.

Pro vypracování první části diplomové práce, a to zejména za účelem vymezení základních pojmů, jsem čerpala informace především z knihy prof. Sládečka: SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: ASPI, 2009. s. 464. Nezbytnou pomůckou pro kapitolu týkající se odlišností TČ a přestupků byly tyto knihy: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s. JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 534. Naopak publikaci ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích a výňatky ze souvisejících zákonů*. 17. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011. 457 s., která je jednou z nejnovějších publikací, považuji za příliš stručnou.

V druhé části diplomové práci, zejména při popisování zásad přestupkového řízení, jsem využila publikaci JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Správní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. HORZINKOVÁ, Eva, ČERNÝ, Jan. *Přestupkové řízení: Příručka pro praxi přestupkových orgánů obcí, krajských úřadů a dalších správních orgánů*. Praha: Linde, 2005. s. 688. mi byla předlohou v oblasti teorie procesních institutů. V průběhu druhé části práce ještě odkazuji na komentář ke správnímu řádu KINDL, Milan, ELIÁŠ, Karel, a kol. *Správní řád. Poradce*. č. 12. Český Těšín: PORADCE, s.r.o. 2005. s. 288. S touto publikací však spíše polemizuji, jelikož některé informace tam uvedené, nejsou zcela přesné. Přesto jsem ji k práci použila, protože je využívána některými úředníky.

Cílem mé práce je potvrdit či vyvrátit následující hypotézy vyvstávající z případu P 52,59/2009:

- 1. část:
 - vymezení hranice mezi přestupkem a trestným činem není ostré
- 2. část:
 - délka prekluzivní lhůty je nedostatečná
 - přestupková komise nemá pravomoc nařídit vyšetření psychického stavu obviněného z přestupku
 - součinnost přestupkové komise a orgánů Policie ČR je nedostatečná

Pro vypracování mé diplomové práce jsem nepoužila pouze jednu metodu. V částech, kde pracuji s dikcí právních předpisů, budu využívat metody logicky výkladové či systematické. Dále to bude metoda komparativní, pokud budu porovnávat znění přestupkového zákona s jinými právními předpisy.

Diplomová práce byla zpracována ke dni 29.3.2012

1. Hranice dělicí přestupek a TČ s ohledem na § 49 PřesZ

V první části pracuji s pojmy přestupek a TČ a dále s právní úpravou § 49 PřesZ, ve které je hlavní důraz kladen na rozlišení skutkových podstat TČ a skutkových podstat přestupků dle § 49 PřesZ, které jim odpovídají. Dále se zaměřím na sankce, které je možné uložit dle PřesZ obecně, a na sankce za skutkové podstaty přestupků dle § 49 PřesZ. V závěru první části porovnám některá ustanovení Úmluvy a Listiny, která chrání podobné zájmy jako § 49 PřesZ. Důvodem této komparace je i vztah obou dokumentů k PřesZ. Úmluva a Listina představují zdroj inspirace pro úpravu zákonnou, jakou je i úprava dle PřesZ.

1.1 Přestupek a TČ

Vzhledem k tématu celé práce považuji za důležité se úvodem podrobněji zabývat pojmy přestupek a TČ. Jak již bylo naznačeno výše, přestupky a trestné činy jsou velice úzce spjaty.⁵ Důvodem je mimo jiné podobnost skutkových podstat, které se často liší pouhou intenzitou protiprávního jednání nebo závažností způsobeného následku. Obtížné potom bývá odůvodnit, proč právě v daném případě se jedná o trestný čin a ne o přestupek a naopak.⁶

1.1.1 Právní úprava přestupků a TČ

Úprava přestupků je pouze částečně kodifikována, a to PřesZ. Tento zákon se skládá ze čtyř částí. V první obecné části (§ 1-20 PřesZ) nalezneme obecná ustanovení, jako je definice přestupku, ať už v podobě pozitivní či negativní. Další částí (§ 21-50 PřesZ), kde jsou upraveny jednotlivé skutkové podstaty přestupků a kde najdeme i úpravu přestupků proti občanskému soužití, je část zvláštní. Následuje procesní část (§ 51-88 PřesZ) s ustanoveními týkajícími se jednotlivých druhů řízení. Tato ustanovení jsou speciální, z čehož vyplývá subsidiární použití soudního řádu. V přestupkovém zákoně tedy najdeme jen určité odchylky od obecné úpravy obsažené ve správním řádu. A poslední částí jsou pak společná, přechodná a závěrečná ustanovení (§ 89-98 PřesZ). Avšak specifickou úpravu přestupků můžeme nalézt i v dalších právních předpisech, např. v zákoně stavebním, vodním či v zákoně o právu shromažďovacím.⁷

Přestupky jsou pak PřesZ rozděleny dle objektu na přestupky proti pořádku ve státní správě a v územní samosprávě (§ 21 - 46 PřesZ), proti veřejnému pořádku (§ 47 - 48 PřesZ), proti občanskému soužití (§ 49 PřesZ) či přestupky proti majetku (§ 50 PřesZ).

⁵ Srovnej s nálezem ÚS ze dne 25.10.2011 sp. zn. Pl. ÚS 14/09.

⁶ Tamtéž: „Nezřídka se mění také zákonná kategorizace deliktů - dřívější trestné činy začnou být novou úpravou kvalifikovány jako přestupky nebo naopak dřívější přestupky se stanou trestnými činy.“

⁷ § 178 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), v.z.p.p., § 116 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), v.z.p.p. či §14 odst. 1 a 2 zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, v.z.p.p.

Co se týče TČ, které mají stejný předmět ochrany jako přestupky dle § 49 PřesZ, jsou upraveny v části druhé, dílu pátém TrZ jako TČ narušující soužití lidí. Jsou zařazeny mezi TČ proti pořádku ve věcech veřejných (např. TČ násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352 TrZ) či TČ nebezpečného vyhrožování (§ 353 TrZ)). Dále sem můžeme řadit i TČ výtržnictví (§ 358 TrZ) a TČ pomluvy (§ 184 TrZ). Dále najdeme v TrZ i TČ se speciálním subjektem jako je tomu u TČ urážky mezi vojáky (§ 378 TrZ) či se speciálním předmětem útoku u TČ násilí proti úřední osobě (§ 325 TrZ), ad.

Pro úplnost je však třeba zmínit také prameny, které jsou společné pro všechna právní odvětví, a to prameny s nejvyšší právní silou – Ústavy a Listiny (viz kap. 1.3.2). Tyto dokumenty jsou velice důležité především z hlediska právní jistoty, protože obsahují základní zásady, které musí být dodržovány orgány správními či trestními. Navíc všechny ostatní právní předpisy musí být v souladu s Ústavou. V opačném případě by mohly být prohlášeny za protiústavní.

V neposlední řadě jsou to také mezinárodní smlouvy dle čl. 10 Ústavy, které ČR ratifikovala a kterými je vázána. Tyto smlouvy pak mají přednost před zákonem, týkají se také základních práv a svobod a mají tudíž i jakýsi zastřešující charakter, který nejlépe ukazuje např. ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (viz kap. 1.3.1) nebo čl. 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, které zakotvují právo na spravedlivý proces.

1.1.2 Pojmové znaky přestupku a TČ

Trestný čin vymezuje § 13 TrZ jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Přestupek je v § 2 PřesZ definován jako zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno zákonem, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin. Z obou ustanovení je patrná zásada *nullum crimen sine lege* (a tím i princip legality).⁸

Deliktní jednání, ať už půjde o TČ či přestupek, musí splňovat materiální znaky (nebezpečnost, resp. škodlivost pro společnost)⁹ a formální znaky (obecné a typové, tj. znaky skutkové podstaty).¹⁰

⁸ Protiprávní jednání musí být uvedeno v zákoně, který za takové jednání rovněž stanoví sankci. Vymezení takového jednání podzákonným právním předpisem by však nepostačovalo (nález ÚS ze dne 23.8.1994, sp. zn. Pl. ÚS 47/93).

⁹ HORZINKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Helena. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. s. 24. Srovnej s rozhodnutím NSS ze dne 26.10.2005, sp. zn. 6 As 65/2004: „Materiální znak (§ 2 odst. 1 PřesZ) je naplněn, pokud byl zaviněným jednáním porušen zájem společnosti.“

¹⁰ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 4.

Přestupek musí splňovat formální i materiální znaky současně.¹¹ Právní úprava trestní je založena pouze na formálním pojetí ovšem s interpretačním pravidlem subsidiarity trestní represe.¹² Zásada subsidiarity trestní represe je vyjádřena § 12 odst. 2 TrZ: „Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“

Oproti materiálnímu, resp. formálně-materiálnímu, pojetí přestupku tvoří zásada subsidiární represe materiální korektiv formálního pojetí trestného činu.¹³ Materiální znak společenské škodlivosti je zde v podobě výkladového pravidla, podle kterého můžeme skutkovou podstatu TČ správně interpretovat, a tím také odlišit od skutkové podstaty přestupku.¹⁴

Společenská škodlivost dle TrZ netvoří zákonný znak TČ, jak tomu bylo před vydáním TrZ, kdy platilo formálně-materiální pojetí trestného činu. Je však třeba zdůraznit, že v oblasti trestního práva tvoří esenciální složku odpovědnostního vztahu.¹⁵ Míra společenské škodlivosti má vliv na ukládání sankcí, na jeden z pojmových znaků obou institutů - na trestnost.¹⁶

Přestupkem je jednání protiprávní. Pokud by jednání po formální stránce sice odpovídalo přestupku, ale chyběl by prvek protiprávnosti (čin by byl spáchán za podmínek vylučujících protiprávnost),¹⁷ nejednalo by se o přestupek.

Typové znaky přestupků a TČ jsou dány objektem, objektivní stránkou, subjektem a subjektivní stránkou. Objektem přestupku je dle § 2 odst. 2 PřesZ zájem společnosti, který byl porušen nebo ohrožen. Pokud ale mluvíme o obecném objektu, chrání přestupkový zákon „určitý výsek právem regulovaných právních vztahů“.¹⁸ Objektem TČ jsou společenské vztahy, zájmy a hodnoty, chráněné trestním zákoníkem. Jinými slovy řečeno, trestní zákoník

¹¹ Tamtéž či rozsudek NSS ze dne 14.12.2009, sp. zn. 5 As 104/2008.

¹² Více v JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v agentuře IMPAX, spol. s r. o., 2009, roč. 19, č. 10, s. 36-42.

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 21.

¹⁴ Rozsudek NS ze dne 16.2.2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011.

¹⁵ Výkladové stanovisko nejvyššího státního zástupce č. 5/2011 Stanovisko k uplatňování zásady subsidiarity trestní represe a škodlivosti činu ze dne 14.12.2011.

¹⁶ KLAPAL, Vít. Možnosti omezení osobní svobody osoby podezřelé ze spáchání přestupku. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 6, s. 173-175.

¹⁷ § 2 odst. 2 PřesZ a § 28 – 32 TrZ.

¹⁸ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a* s. 7.

chrání společnost a určený okruh společenských vztahů, přičemž je nutné mít na paměti i zásadu „ultima ratio“.¹⁹

Pojmovými znaky přestupku či TČ, znaky jejich objektivní stránky, jsou protiprávní jednání nebo porušení primární povinnosti, následek a příčinná souvislost. § 4 odst. 3 PřesZ stanoví, že jednáním se rozumí i opomenutí určitého konání, k němuž byl pachatel povinen (obdobně platí i pro TČ).

Následujícím pojmovým znakem, subjektivní stránkou, je zavinění, v jehož pojetí se tyto právní úpravy rozcházejí. V § 3 PřesZ je výslovně stanoveno, že k odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslné zavinění. Naproti tomu dle § 3 odst. 3 TrZ je k trestnosti činu je třeba úmyslné zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Subjektem, pachatelem přestupku, je fyzická osoba, která se dopustila přestupku,²⁰ zatímco pachatelem TČ je od 1.1.2012 fyzická nebo právnická osoba, která TČ spáchala. Změnou právní úpravy tak došlo v trestněprávní odpovědnosti ke změně, kdy dříve, stejně jako u přestupků, platila individuální odpovědnost. Dnes však dle trestního zákoníku může být odpovědná i právnická osoba. Subjekt přestupku i TČ musí splňovat požadovaný věk a musí být příčetný.²¹ V opačném případě by byla jeho odpovědnost vyloučena.

1.1.3 Závěr

V první podkapitole jsem představila právní úpravu přestupků a TČ. Co se týče prvně jmenované, jedná se o právní úpravu značně roztržštěnou. Kromě přestupkového zákona, je totiž právní úprava přestupků obsažena v mnoha dalších zákonech, jako je zákon stavební či vodní. Přestupkové řízení jako řízení správní je upraveno PřesZ, avšak pokud nějakou otázku neřeší, použije se přiměřeně ustanovení SŘ. Naopak právní úprava TČ je kodifikována TrZ a pro trestní řízení se použijí příslušná ustanovení TŘ.

Ve druhé podkapitole jsem pak vymezila pojmové znaky přestupku a TČ spolu s jejich odlišnostmi, které vyplývají ze zákonných definic. Jednání, které je přestupkem či TČ musí splňovat materiální a formální znaky. Zákonná definice přestupku obsahuje jak materiální, tak formální znaky (formálně-materiální pojetí), zatímco zákonná definice TČ, obsahuje pouze ty formální. Je však třeba dodat, že formální pojetí TČ je dotvářeno materiálním korektivem v podobě zásady subsidiarity trestní represe.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 151.

²⁰ Srovnej s § 6 PřesZ.

²¹ JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné*. s. 182. Shodně HENDRYCH, Dušan, a kol. *Správní právo: Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 455. Příčetnost a věk jsou znaky společné pro všechny TČ a přestupky, a proto netvoří znaky skutkové podstaty.

Mezi pojmové znaky obou institutů patří znaky materiální (společenská nebezpečnost, resp. škodlivost) a formální znaky, které tvoří protiprávnost, obecné znaky (věk, přičetnost) a typové znaky (objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka). Shodné znaky obou institutů jsou zásada zákonnosti, věk, přičetnost, protiprávnost, objekt, objektivní stránka.

Oproti tomu základní rozdíl mezi přestupky a TČ lze spatřovat v různém vymezení subjektu. Pachatelem přestupku může být pouze fyzická osoba, zatímco u TČ i právnická osoba. Rozdílnost najdeme i v subjektivní stránce, kdy pro spáchání přestupku stačí zavinění ve formě nedbalosti, kdežto pro spáchání TČ se vyžaduje alespoň úmysl nepřímý. Zásadní pro odlišení TČ a přestupků je míra škodlivosti pro společnost. U formálního pojetí TČ je zaveden materiální korektiv v podobě zásady subsidiarity trestní represe. Naproti tomu formálně-materiální pojetí přestupku obsahuje ve své zákonné definici oba znaky – jednání porušující nebo ohrožující zájem společnosti, pokud se nejedná o jiný správní delikt, anebo o TČ.²²

1.2 Současná právní úprava § 49 PřesZ

Od obecného vymezení pojmu přestupek a TČ se dostávám k další kapitole, ve které bych se ráda zaměřila na aktuální znění § 49 PřesZ nacházející se ve druhé, zvláštní části PřesZ. Vzhledem k tomu, že je tato problematika značně rozsáhlá, budu se snažit vybrat pouze nejdůležitější informace vztahující se k tomuto ustanovení. Avšak nejprve bude třeba se zmínit o předchozí právní úpravě a dále vymežit pojem „občanského soužití“.

1.2.1 Porovnání s právní úpravou před vydáním přestupkového zákona

Před rokem 1990 upravoval přestupky proti občanskému soužití zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákoník správní, ve znění zákona č. 14/1957 Sb., v hlavě šesté nazvané Ochrana občanského soužití. Byla rozdělena do tří oddílů (ochrana společenského života pracujících, přestupky obecně nebezpečné, ochrana silničního, železničního a leteckého provozu a ochrana plavby). Jednotlivé skutkové podstaty přestupků pak spíše odpovídaly skutkovým podstatám trestných činů, jen s tím rozdílem, že šlo o nižší společenskou nebezpečnost. Mezi skutkovými podstatami, které se blížily dnešní úpravě PřesZ, můžeme jmenovat, např. nebezpečné vyhrožování, urážka na cti nebo přestupky proti mravnosti.

Podle trestního zákoníku správního se stíhaly přestupky, resp. činy, které nebyly označeny za trestné podle trestního zákona soudního.²³ Pro tuto právní úpravu byla typická, jak již ze samotného názvu vyplývá, její podobnost s právní úpravou trestných činů. Toto

²² JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích* s. 9.

²³ Ustanovení § 2 zákona č. 88/1950 Sb., trestní zákoník správní, ve znění zákona č. 14/1957 Sb.

potvrzují i úvodní ustanovení, např. mezi druhy trestů jsme zde mohli najít i trest odnětí svobody či úpravu okolností polehčujících a přitěžujících. Naopak podobná úprava té dnešní platila ve vztahu k mladistvému, kdy pro projednání osob, které dovršily patnáctý rok věku, avšak nepřekročily osmnáctý rok věku, platily zvláštní, mírnější podmínky. Dále zde je patrné socialistické uspořádání, které modifikovalo některé právní pojmy. Jako příklad můžeme uvést ukládání sankcí národními výbory či poskytování ochrany zájmům pracujícího lidu.

Trestní zákoník správní byl zrušen zákonem č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, ve znění zákona č. 20/1987 Sb., který platil až do 1.7.1990, kdy byl zrušen stále platným PřesZ. Tento zákon se už svým pojetím podobá PřesZ. Ustanovení § 6 zákona č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, ve znění zákona č. 20/1987 Sb., vymezuje přestupek jako „zaviněné jednání uvedené v § 7 až 19 tohoto zákona a dále zaviněné porušení povinnosti stanovené v jiném právním předpise, pokud se tím ztěžuje plnění úkolů státní správy, ruší veřejný pořádek nebo socialistické soužití občanů, nejde-li o přečin nebo o trestný čin.“ § 19 tohoto zákona poskytoval ochranu jak občanskému soužití před drobným výtržnictvím, rušením nočního klidu či překročením uzavírací hodiny, tak majetku. Celý zákon měl pouze 44 paragrafů a v socialistickém duchu navazoval na předchozí právní úpravu.

1.2.2 K samotnému § 49 PřesZ

Po shrnutí změn, kterými si právní úprava přestupků chránících občanskou čest prošla před vydáním přestupkového zákona, následuje jeho současné znění. Úkolem první části této podkapitoly bude popsat a odlišit jednotlivé skutkové podstaty přestupků dle § 49 PřesZ a TČ jim odpovídajících. V druhé části se budu zabývat § 49 odst. 2 PřesZ a způsoby potrestání pachatele TČ.

1.2.2.1 Skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití a jim odpovídajících TČ

Než se dostaneme k popisu jednotlivých skutkových podstat dle § 49 PřesZ a TČ dle TrZ, považuji za důležité přiblížit pojem „občanského soužití“, který vyjadřuje společný zájem chráněný oběma právními úpravami.

Pojem občanského soužití však nemá zákonnou definici. Můžeme si ale pomoci definicí, která pochází z komentáře k přestupkovému zákonu: „Občanské soužití lze obecně vymezit jako souhrn pravidel chování, jejichž zachování, nad rámec právních norem, je podle obecného názoru a přesvědčení nutnou podmínkou klidného a spořádaného soužití občanů v daném místě, čase a situaci.“²⁴

²⁴ ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 16. aktualizované vydání. Praha: Linde. 2009. 125 s.

Občanské soužití, jako pojem bez zákonné definice, označujeme jako neurčitý právní pojem.²⁵ Používání neurčitých právních pojmů má svá pozitiva i negativa. Takové pojmy jsou sice flexibilní, tzn. že správní orgány mohou samy posoudit, zda lze dané jednání podřadit tomuto pojmu a reagovat tak na konkrétní podmínky projednávaného případu. Na adresáty právní normy však vrhá určitou právní nejistotu, protože předem není zcela jasné, jak správní orgán rozhodne.

Po vymezení pojmu občanské soužití se v následující pasáži budu zabývat jednotlivými skutkovými podstatami přestupků proti občanskému soužití a jim korespondujícími TČ. V duchu zákonné úpravy budu samotný § 49 odst. 1 PřesZ členit dle písmen.

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,

Ublížení na cti patří k institutům, jejichž ochraně byl dáván důraz již od dob antiky.²⁶ Pojmovým znakem této skutkové podstaty je ublížení na cti například urážlivým či posměšným výrokem. K ublížení na cti ale může dojít také skutkem – posunkem či fyzickým napadením, u něhož je však vyloučeno, aby došlo k ublížení na zdraví. Na tomto místě je třeba zmínit, co je čest. Zákon nám opět s touto definicí nepomůže. Dle mého názoru by čest mohla být vymezena jako nehmotný statek, který náleží každému jednotlivci. Je to pojem, který souvisí s rovinou morální, s postavením jedince ve společnosti. Synonymem tohoto pojmu pak může být důstojnost, váženost, resp. reputace člověka. Vzhledem k abstraktnosti tohoto výrazu je velice obtížné posoudit, zda a kdy došlo k jejímu porušení.²⁷ Těžko můžeme přesně určit rozsah ublížení na cti.

Téma cti je velice citlivé už jenom z titulu působení na lidskou psychiku. Na čest se můžeme dívat z pohledu subjektivního, tedy jak se cítí samotný poškozený, či z pohledu objektivního, tedy jak dané jednání vidí společnost. Čest je velice individuální znak, který má pro každého jedince jiný obsah. To, co jeden považuje za urážku, druhý může považovat za běžný způsob vyjádření se o druhém. Proto ještě existuje objektivní posouzení, které je

²⁵ Rozsudek NSS ze dne 14.2.2008, sp. zn. 7 As 13/2007.

²⁶ I ve starém Římě už existoval institut injurie. Jednalo se o úmyslné znevážení osoby druhého.

²⁷ Naproti tomu u přestupků, jejichž předmětem útoku je majetek, tato složitá situace nastává jen zřídka.

nastaveno společností nebo určitou skupinou, ve které se poškozený pohybuje. Co bude ale pro soudce relevantnější?

Co se týče formy urážky nebo vydání v posměch, nejčastěji půjde o verbální delikt. Urážka však může mít i písemnou podobu, například uveřejnění nepravdivých skutečností v tisku. Takové výroky mohou být nepravdivé, ale může se jednat i o takové pravdivé výroky, které jsou způsobily urazit či vydat v posměch.

„Pojmovým znakem přestupku ublížení na cti není pronesení hanlivého výroku před větším množstvím lidí, je jím však skutečnost, že se jedná o výrok urážlivý nebo zesměšňující.“²⁸ Fakt, že k takovému výroku nedošlo veřejně, nemá vliv na posuzování, zda se jedná o přestupek či nikoli. Tato skutečnost je nám známa už z dob první republiky, kdy bylo judikováno, že i dopisem adresovaným určité osobě může dojít k naplnění skutkové podstaty přestupku proti občanskému soužití.²⁹

U skutkové podstaty dle písm. a) nepostačí, pokud formou zavinění bude nedbalost nevědomá. Ten, kdo přestupek spáchal, si musí být vědom toho, že v dané situaci a v daném okruhu lidí, může být jeho výrok považován za hanlivý.³⁰ Přestože se bude jednat o objektivně hanlivý výrok, nepůjde nutně o protiprávní jednání, bude-li takový výrok učiněn formou sarkastické poznámky či ironie, projevený v souladu s právem na svobodu projevu.³¹

TČ odpovídajícím skutkové podstatě dle písm. a) je TČ pomluvy (§ 184 odst. 1 TrZ), který vyžaduje, aby vážnost osoby byla ohrožena značnou měrou. Bude-li vážnost ohrožena měrou nižší než značnou, půjde o přestupek dle písm. a). Posuzuje se intenzita jednání, jeho promyšlenost³² či obsah samotného výroku.

b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,

Přestupkem dle tohoto písmene je chráněno zdraví jednotlivce. K ublížení na zdraví zde musí dojít z nedbalosti. Pokud by totiž takové ublížení na zdraví bylo úmyslné, jednalo by se o skutkovou podstatu dle písm. c), příp. o TČ ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 TrZ. Pokud by jednáním zaviněným z nedbalosti bylo způsobeno ublížení na zdraví většího

²⁸ Rozsudek NSS ze dne 17.1.2007, sp. zn. 2 As 60/2006.

²⁹ Rozsudek NSS ze dne 8.12.1924 Boh. A 4208/24 (1155/24) [Program] ASPI pro Windows verze 8.0, aktualizace ze 4.12.2011 [cit. 9.1.2012].

³⁰ Rozsudek NSS ze dne 17.1.2007, sp. zn. 2 As 60/2006.

³¹ Více v rozsudku KS v Hradci Králové ze dne 20.1.2009, sp. zn. 52 Ca 53/2008.

³² Urážka může být připravována a promyšlena do posledních detailů, naopak jindy dojde k urážce na základě provokace, kdy k přemýšlení není čas.

rozsahu na základě porušení důležité povinnosti, jednalo by se o TČ ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 odst. 1 TrZ.³³

Jednáním dle písm. b) je například nezabezpečení psa, který následně někoho zraní. V tomto případě půjde o nedbalost vědomou, tzn. že pachatel nedocení možné následky svého jednání.³⁴

- c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,

K narušení občanského soužití je třeba úmyslného hrubého jednání. Hrubé jednání dle obecného názoru dosahuje větší intenzity než jen jednání, které je považováno za nevhodné. Přestupkový zákon podává demonstrativní výčet takových hrubých jednání: vyhrožování újmou na zdraví, drobné ublížení na zdraví, nepravdivé obvinění z přestupku či schválnosti a jiné hrubé jednání.

Pokud jde o prvně jmenované hrubé jednání, je limitováno trestní úpravou. Odpovídajícím TČ je TČ vydírání dle § 175 odst. 1 TrZ. Pokud by pachatel vyhrožoval usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou a takové jednání by mohlo vzbudit důvodnou obavu, jednalo by se o TČ nebezpečného vyhrožování (§ 353 TrZ). Pokud by se jednalo o vyhrožování ublížením na zdraví směřujícím vůči skupině obyvatelů, pak by šlo o TČ násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 352 TrZ.

Drobné ublížení na zdraví jako skutková podstata přestupku proti občanskému soužití se od TČ ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 TrZ liší v intenzitě takového ublížení na zdraví. Závažnost ublížení na zdraví nedosahuje závažnosti požadované trestním zákoníkem. V případě TČ by muselo jít dle soudní judikatury o poruchu zdraví, která znesnadňuje obvyklý způsob života po dobu minimálně sedmi dnů.³⁵ Pokud by tedy tato porucha zdraví znesnadňovala obvyklý způsob života po dobu kratší než sedm dnů, šlo by o přestupek.

Nepravdivé obvinění z přestupku je speciální skutkovou podstatou ve vztahu ke skutkové podstatě dle písm. a). Obvinění nezakládající se na pravdě musí být učiněno úmyslně za účelem zahájení správního postihu za smyšlený přestupek. Nelze však obvinít

³³ Stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který znesnadňuje nikoli po krátkou dobu obvyklý způsob života (minimálně sedm dní) a vyžaduje lékařské ošetření. (viz JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád*... s. 153-154.)

³⁴ Rozsudek NSS ze dne 21.12.2007, sp. zn. 4 As 40/2007.

³⁵ Rozsudek NS ze dne 2.9.1965, sp. zn. 5 Tz 38/65.

neurčitý okruh osob. Obvinění nezakládající se na pravdě musí směřovat vůči konkrétní osobě. Korespondujícím TČ je TČ křivého obvinění (§ 345 TrZ). Zda půjde o TČ či o přestupek záleží na tom, z jakého činu byl dotyčný nepravdivě, resp. křivě, obviněn.³⁶

Schválnost je dalším neurčitým právním pojmem. Aby se jednalo o schválnost, musí být především splněna podmínka úmyslného narušení občanského soužití, a to hrubým jednáním. Jinými slovy, protiprávní narušování pokojného soužití může mít i podobu šikanózního jednání, při kterém je narušován zájem společnosti.³⁷ Odpovídajícím TČ by mohl být TČ nebezpečného pronásledování (§ 354 TrZ) či TČ výtržnictví (§ 358 TrZ).³⁸ Posledně jmenovaná jiná jednání hrubě narušující občanské soužití tvoří jakousi reziduální skupinu jednání, což je způsobeno tím, že sem spadají jednání, která není možné kvalifikovat dle ostatních skutkových podstat uvedených v § 49 PřesZ.

- d) omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin,

Skutková podstata dle písm. d) upravuje jednání omezující příslušníky národnostních menšin. Je to poměrně nové ustanovení, které vešlo v účinnost dne 2.8.2001. Ochrana před nesnášenlivými projevy vůči národnostním menšinám přinesl zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, v.z.p.p. Tento právní předpis vymezuje pojem národnostní menšiny a dále stanoví, kdo je jejím příslušníkem. Na základě zákonné definice se okruh postižených osob zmenšuje pouze na občany České republiky hlásící se k jiné než české národnosti.³⁹ Uvedené ustanovení PřesZ se vztahuje k § 3 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, v.z.p.p., které obecně zaručuje příslušníkům národnostních menšin výkon práv národnostních menšin. Tato práva jsou vyjmenována v § 4-13 tohoto zákona, včetně možnosti svobodné volby příslušnosti k národnostní menšině, ale i v mnohých mezinárodních smlouvách dle čl. 10 Ústavy. Omezováním či úplným znemožněním výkonu těchto práv dojde k naplnění skutkové podstaty dle písm. d).

TČ odpovídající skutkové podstatě dle písm. d) bychom hledali marně. Skutková podstata týkající se pouze národnostních menšin, respektive výkonu jejich práv, byla dle mého názoru vyčleněna a oddělena od skutkové podstaty dle písm. e), která upravuje

³⁶ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a ...* s. 258.

³⁷ Rozsudek NSS ze dne 14.2.2008, sp. zn. 7 As 13/2007.

³⁸ O těchto TČ více v kap. 1.2.4.

³⁹ ŠTĚCHOVÁ, Markéta, a kol. *Právní ochrana etnických menšin v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. s. 49.

způsobení újmy, aby bylo zřejmé, že příslušníci národnostních menšin nemají být omezováni ve výkonu svých práv - v právu na nerušené sdružování, v právu účastnit se řešení záležitostí, které se jich týkají, ale také proto, že omezováním nebo úplným znemožněním výkonu jejich práv nemusí vždy utrpět újmu.

e) působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

V tomto případě mluvíme o zákazu diskriminace, resp. o zachování zásady rovnosti.⁴⁰ Jedná se o ochranu základních práv zaručovaných LZPS. Pojmovým znakem je působení újmy jinému. Újma může vzniknout v rovině morální – čest, důstojnost, pověst, atp. Tato skutková podstata je typickým trvajícím deliktem.⁴¹ K působení újmy pak musí docházet na základě skutečností, pohnutek zde uvedených – rasy, příslušnosti k národnostní menšině jazyka, sociálního původu ad. Je třeba dodat, že skutková podstata dle písm. e) je speciální vůči ostatním skutkovým podstatám dle písm. a), b) i c).

U skutkové podstaty dle písm. e) může docházet ke kolizi s právem na svobodu projevu. Z judikatury ÚS vyplývá, že svoboda projevu může být limitována za účelem obecně uznávaných pravidel slušnosti a respektování zákonných práv jednotlivců.⁴²

Korespondujícím TČ je dle § 355 TrZ TČ hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, který, oproti skutkové podstatě dle písm. e), vyžaduje veřejné hanobení některého národa, jeho jazyka, některé rasy nebo etnické skupiny, nebo skupiny osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání. Je zřejmé, že v případě TČ i přestupku je pohnutka součástí skutkové podstaty, kde u TČ je rozšířena o pouhé přesvědčení pachatele, že jde o určitou rasu, národnost, o příslušníka určité etnické skupiny apod. Dalším TČ, který má podobný předmět ochrany, je i TČ založení, podpory a

⁴⁰ Čl. 3 Listiny.

⁴¹ Rozsudek NSS ze dne 8. 11. 2007, sp. zn. 9 As 40/2007. Podstatným rysem trvajících přestupků „je nejen vyvolání protiprávního stavu porušením povinnosti ze strany pachatele, ale i následné udržování tohoto stavu.“ Dále může jít i o případ, kdy jej pachatel nevyvolal, avšak jej udržuje.

⁴² Usnesení ÚS ze dne 2.10.2001, sp. zn. II. ÚS 435/01.

propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle § 403 TrZ či TČ projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TrZ).

1.1.2.2 § 49 odst. 2 PřesZ a sankce obecně dle přestupkového zákona

V § 49 odst. 2 PřesZ se uvádí druh a výše sankce za přestupky proti občanskému soužití.⁴³ Na úvod bych se však chtěla zmínit o obecné úpravě sankcí dle PřesZ, jelikož se k této problematice ještě vrátím v kap. 2.2.2.

Sankce je právním následkem porušení primární povinnosti. Je ukládána správními orgány, např. komisí pro projednávání přestupků. Platí zde zásada nulla poena sine lege, která stanoví, že sankce nemůže být uložena bez zákonného podkladu. Při ukládání sankcí je pak využíván institut správního uvážení.⁴⁴ Ustanovení § 11 PřesZ dává výčet sankcí, které mohou být uloženy pachateli: napomenutí, pokuta, zákaz činnosti či propadnutí věci. První dvě jmenované sankce mohou být uloženy za jakýkoli přestupek, což ovšem neplatí pro ostatní druhy sankcí, tedy pro zákaz činnosti a propadnutí věci. U těchto druhů sankcí musí být splněny další podmínky.⁴⁵ Pro úplnost je třeba dodat, že kromě sankcí umožňuje PřesZ v § 16 -18 PřesZ uložení ochranných opatření, tedy omezující opatření či zabránění věci.

Nejčastěji ukládanou sankcí v přestupkovém řízení je pokuta. V zákoně je zpravidla uvedena maximální hranice, a proto je na uvážení správního orgánu, aby určil její přesnou výši. Existuje zde určitá omezená volnost při využívání tohoto institutu, která má být kompromisem mezi tuhostí zákona, právní jistotou a rozdílnými případy.⁴⁶ Zpravidla totiž jednotlivé přestupky nebyly vždy spáchány za stejných podmínek, se stejnou intenzitou, se stejným následkem. Proto je úkolem správních orgánů takové jednání posoudit dle konkrétních skutečností a uložit také přiměřenou sankci.

Zásadu volného uvážení správního orgánu při výběru přiměřené sankce odráží i samotné ustanovení § 11 odst. 3 PřesZ, když stanoví, že od uložení sankce lze upustit, postačí-li samotné projednání přestupku, lze-li očekávat, že takové rozhodnutí o vině postačí k pachatelově nápravě. Toto ustanovení lze použít i v případě § 49 PřesZ. Ovšem v praxi nebude toto ustanovení příliš frekventované, pokud vezmeme v úvahu to, že na dnešního průměrného občana má největší dopad právě finanční postih.

Výše sankcí uvedených v § 49 odst. 2 PřesZ, kde je uvedena maximální výše pokuty, ponechává určitou rozhodovací volnost správním orgánům, které mohou na základě této

⁴³ § 49 odst. 2 PřesZ: „Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5.000,- Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20.000,- Kč.“

⁴⁴ Usnesení ÚS ze dne 3.10.1995, sp. zn. III. ÚS 101/95.

⁴⁵ § 14 PřesZ a § 15 odst. 1, 2 PřesZ.

⁴⁶ Rozsudek NSS ze dne 30.11.2004, sp. zn. 3 As 24/2004.

zásady od uložení sankce také upustit. Dle výše sankcí můžeme usuzovat, že zákonodárce považuje skutkovou podstatu dle písm. a) za méně závažnou oproti ostatním skutkovým podstatám. Důvodem bude pravděpodobně zájem chráněný těmito ustanoveními. Čest versus zdraví či snaha o potlačení veškerých projevů rasistické či diskriminační povahy.

Ačkoliv by se mohlo zdraví zdát hodnotou, která si zaslouží větší ochranu než čest, je třeba se zamyslet nad tím, zda by důsledky způsobené újmou na cti, nemohly být mnohem závažnější. Míra újmy na cti může být v některých případech větší,⁴⁷ než by byla škoda, způsobená újmou na zdraví s následkem ztížení obvyklého způsobu života po dobu trvající méně než sedm dnů. Proto zůstává otázkou, zda zákonodárce vyčlenil sankci za přestupek dle písm. a) důvodně.

Výše pokuty za přestupky proti občanskému soužití byla zvýšena v r. 2010. Jedním z důvodů je posun ve vnímání hodnot chráněných přestupkovým zákonem, ale i zvyšování cen a platů. Z původního 1.000,- Kč za skutkovou podstatu dle písm. a) se hranice zvedla na 5.000,- Kč a u ostatních skutkových podstat z 3.000,- Kč na 20.000,- Kč. Újma, kterou v době přijetí PřesZ způsobila částka 3.000,- Kč, by dnes znamenala daleko menší zásah do finanční sféry pachatele. Co se týče výše sankcí, lze do budoucna předpokládat jejich další zvyšování.⁴⁸

Na závěr můžeme dodat, že se v nedávné době objevil pokus o rozšíření výčtu sankcí.⁴⁹ Návrh novely zákona o přestupcích měl přidat novou sankci v podobě zákazu pobytu, která měla platit i pro skutkové podstaty dle § 49 PřesZ. K tomuto návrhu však bylo v srpnu 2011 vládou vydáno negativní stanovisko, se kterým souhlasím, protože sankce v podobě zákazu pobytu je závažný způsob potrestání pachatele, a proto by měl mít tuto pravomoc soud, nikoli správní orgán.

1.2.3 Diferenciace přestupku a TČ

Přestože se materiální pojetí přestupku liší od materializovaného formálního pojetí TČ, pro odlišení TČ a přestupku i nadále zůstává základním diferenciačním kritériem společenská škodlivost.⁵⁰ Rozdíly jsou zpravidla tvořeny zákonnými znaky skutkové podstaty, které mohou spočívat v míře způsobeného škodlivého následku, jako je tomu např. u

⁴⁷ K újmě na cti může dojít například tím, že o někom proneseme nepravdu, jeho reputace může být poškozena na poli pracovním i po dobu delší než je sedm dní a může znamenat i výpověď, protože pro zaměstnavatele přestane být důvěryhodnou osobou.

⁴⁸ POTMĚŠIL, Jan. *Tvrší sankce pro pachatele přestupků* [online]. Deník veřejné správy, 23.11.2009 [citováno dne 15.1. 2012]. Dostupné na <<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6403281>>.

⁴⁹ Stanovisko vlády č. 615 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v.z.p.p. a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 431) ze dne 17.8.2011.

⁵⁰ Rozsudek NSS ze dne 14.12.2009, sp. zn. 5 As 104/2008. Srovnej se závazným stanoviskem nejvyššího státního zástupce č. 5/2011 k uplatňování zásady subsidiarity trestní represe.

TČ pomluvy a přestupku dle písm. a). TČ nebezpečného vyhrožování se od skutkové podstaty dle písm. c) bude lišit možným následkem a TČ hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TrZ) bude, na rozdíl od skutkové podstaty dle písm. e), vyžadovat prvek veřejnosti. Kromě zákonných znaků je možné posoudit míru společenské škodlivosti také na základě intenzity útoku (v případě ublížení na zdraví), okolností případu (profesor ve škole, dělník v hospodě pronese urážku), pohnutky (u TČ násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci je možná i pohnutka domnělé rasy, příslušnosti k etnické skupině, národnosti, politického přesvědčení či vyznání).⁵¹

V některých případech však není možné rozhodnout jen na základě zákonných znaků. Zásada subsidiarity trestní represe mimo jiné vyjadřuje, že se trestní právo použije, pokud jiné prostředky ochrany nepostačují. Mezi takové prostředky řadíme zejména ochranu občanskoprávní, obchodněprávní či správněprávní. Proto musíme mít na paměti, že trestní právo je svou povahou tzv. „ultima ratio“ (poslední instance), což je ostatně potvrzeno i judikaturou ÚS.⁵²

Použití trestní normy až v krajním případě však mírně koliduje s dikcí § 2 PřesZ, kde je naopak uvedeno, že o přestupek půjde tehdy, nebude-li jednání možné kvalifikovat jako jiný správní delikt nebo jako trestný čin. V tomto směru je zde určitá kontradikce obou ustanovení, protože jeden institut uvolňuje místo druhému a naopak. Jedním z možných výkladů (a pravděpodobně i jediným správným) je povinnost primárně posoudit, zda jde o TČ nebo správní delikt, a to v případě posuzování správním orgánem i orgánem činným v trestním řízení.⁵³ Obě ustanovení odkazují orgány, které věc projednávají, aby nejdříve posoudily, zda jsou příslušné o věci jednat a o ní rozhodovat. A právě tady dojde k využití interpretačního pravidla, aby orgán věc posuzující mohl správně zhodnotit, zda protiprávní jednání bylo natolik škodlivé, aby mohlo být projednáno jako trestný čin. Nebo naopak bude zjištěno, že čin nedosahuje intenzity TČ a bude muset být projednán správním orgánem.

Zodpovědět otázku, zda se bude jednat o přestupek či zda půjde o TČ, by ale mohl zjednodušit i institut recidivujícího jednání pachatele. Pokud pachatel spáchá více přestupků a v jejich páchání pokračuje i po potrestání v přestupkovém řízení, je zřejmé, že represivní funkce trestů v přestupkovém řízení byla nedostačující, a proto by měl být takový recidivista potrestán důrazněji, a to v rámci trestního řízení. Tento postup však za momentální právní úpravy není možný. Situace by se ale měla v blízké době změnit a umožnit kriminalizaci

⁵¹ § 39 odst. 2 TrZ.

⁵² Nález ÚS ze dne 6.6.2006, sp. zn. IV.ÚS 335/05.

⁵³ § 12 odst. 1 TR: „Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.“

přestupků, tedy i přestupků dle § 49 PřesZ.⁵⁴ Tím by došlo ke kriminalizaci činů, které by sice nesplňovaly formální znaky TČ, avšak společenská škodlivost by odpovídala TČ.⁵⁵

1.2.4 TČ výtržnictví vs. nebezpečné pronásledování

V diplomové práci vycházím z reálného případu P 52,59/2009, jehož skutkový stav byl posouzen jako přešupek dle písm. c), další protiprávní jednání bylo kvalifikováno jako TČ výtržnictví (§ 358 TrZ). Tento TČ má však mnoho znaků shodných s TČ nebezpečného pronásledování (§ 354 TrZ), a proto jsem se rozhodla porovnat tyto dva TČ s úpravou odpovídající přestupku dle písm. c).

Už samotné zařazení TČ výtržnictví do hlavy desáté dílu prvního TrZ, mezi TČ chránící občanské soužití, předznamenává podobnost s právní úpravou přestupků dle § 49 PřesZ. Prvkem, který byl zmíněn výše a který pomáhá určit, zda jednání bude TČ či nikoli, je společenská škodlivost.

„Musí jít o závažný (hrubý) způsob narušení veřejného klidu a pořádku, pro který je typický zjevně neuctivý a neukázněný postoj pachatele k zásadám občanského soužití.“⁵⁶ Společenská škodlivost je určována intenzitou (hrubá neslušnost či výtržnost), rysy útoku (forma ústní či závažnější), okolnostmi případu (zda ke spáchání došlo v restauraci, na pracovišti), pohnutkami (arogance, vyprovokování), následky (ublížení na zdraví, psychická újma) a osobou pachatele (jeho dosavadní způsob života).⁵⁷

TČ dle § 358 TrZ vyžaduje hrubou neslušnost či jednání ve formě výtržnosti, tedy jednání narušující klidné soužití občanů, veřejný klid a pořádek. Zpravidla půjde: „o násilný nebo slovní projev takového charakteru, že hrubě uráží, vzbuzuje obavy o bezpečnost zdraví, majetku nebo výrazně snižuje vážnost většího počtu osob současně přítomných.“⁵⁸

§ 358 TrZ zároveň uvádí demonstrativní výčet jednání, která bude možné kvalifikovat jako TČ výtržnictví. Mezi těmito jednáními najdeme například fyzické napadení jiného, tedy jednání odpovídající přestupku dle písm. b) a c). TČ výtržnictví však musí být spáchán veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Tento požadavek je splněn, byl-li skutek vykonán za přítomnosti více jak tří osob současně přítomných. Tohoto jednání může být také dosaženo, jestliže byl spáchán obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, televizí, rozhlasem, atp.⁵⁹ Prvek veřejnosti naopak není vyžadován právní úpravou dle PřesZ.

⁵⁴ Srovnej s programovým prohlášením Vlády České republiky ze dne 4.8.2010. s. 20.

⁵⁵ POTMĚŠIL, Jan. *Centrální registr přestupků – očekávání versus realita*. [online]. JINÉ PRÁVO, 8.3.2012[cit. dne 20.2.2012]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.com/2012/03/jan-potmesil-centralni-registr.html>>.

⁵⁶ Rozsudek NS ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 154/2011.

⁵⁷ Tamtéž. A dále v JELÍNEK, Jíří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád...* s. 436.

⁵⁸ Usnesení NS ze dne 17.12.1989, sp. zn. 6 Tz 37/89.

⁵⁹ Dle ustanovení § 117 TrZ.

Pro shrnutí můžeme uvést, že aby bylo možné jednání kvalifikovat jako TČ výtržnictví musí jednání dosahovat vyšší společenské škodlivosti, což se může projevit vyšší intenzitou jednání, rysy útoku, okolnostmi případu, pohnutkami, následkem či osobou pachatele. V případě P 52,59/2009 nedošlo k nápravě obviněného z přestupku. Pan D. v urážlivém jednání pokračoval. Toto nové jednání splňovalo veškeré znaky skutkové podstaty TČ výtržnictví (prvek veřejnosti, hrubé neslušnosti), za které byl okresním soudem uznán vinným, a bylo mu nařízeno ambulantní léčení. Zásada ne bis in idem tak byla dodržena, protože došlo k potrestání pana D. za čin, který už byl projednán přestupkovou komisí. V této věci však ještě nebylo vydáno konečné rozhodnutí, protože NS vrátil věc okresnímu soudu k novému zvážení míry společenské škodlivosti.

Dalším TČ, kterým bych se chtěla zabývat, je TČ nebezpečného pronásledování (§ 354 TrZ), který byl zaveden novým TrZ jako zcela nová skutková podstata. Tato skutková podstata je již dlouhou dobu známa v zahraničí a i u nás bylo vyžadováno její zakotvení v TrZ. Nebezpečné pronásledování neboli stalking je příbuzný dalším dvěma jednáním, které vyplývají z pracovněprávních vztahů – sexuálnímu obtěžování a psychickému obtěžování neboli *harcellement moral*.⁶⁰ Určitou zvláštností TČ nebezpečného pronásledování je, že přesahuje do ostatních oborů jako je sociologie nebo psychologie.

„Pod tímto jednáním si můžeme představit zlovolné, úmyslné, opakované a dlouhodobé obtěžování osoby, která toto pociťuje jako příkoří a snižuje jí to vzhledem k intenzitě a četnosti, příp. i strachu o vlastní bezpečnost, kvalitu života.“⁶¹ Vztah mezi obětí a pachatelem TČ může být založen na pomstě, nenávisti, může vzniknout mezi spolupracovníky, ale i mezi sousedy (jako v případě P 52,59/2009).⁶²

Jednou z forem TČ nebezpečného pronásledování je vyhrožování oběti, šíření nepravdivých skutečností o oběti, které musí splňovat zákonný znak dlouhodobosti a zároveň důvodnou obavu o život nebo zdraví samotné oběti nebo osob jí blízkých. Může se zdát, že případ P 52,59/2009 tyto znaky splňuje. Urážlivé pokřiky dle § 354 TrZ musí být adresovány určité osobě. V našem případě by však skutek č.j. 52/2009, který byl přímo adresován paní Z., nesplňoval potřebnou intenzitu TČ dle § 354 odst. 1 písm. b) TrZ. Navíc bylo vyhrožováno psu paní Z., který není osobou blízkou. Přestože skutek č.j. 59/2009, by mohl být TČ dle

⁶⁰ VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking?: Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009. č. 11. s. 331.

⁶¹ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní zákoník a trestní řád*...., s. 432.

⁶² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 4, s. 273-280.

§ 354 odst. 1 písm. d) TrZ, nebyl adresován konkrétní osobě a ani intenzita nedosahovala intenzity TČ, a proto nemohl být kvalifikován jako TČ.

1.2.5 Závěr

Ve druhé podkapitole jsem zmínila dokumenty, které předcházely vydání PřesZ (zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákoník správní, ve znění zákona č. 14/1957 Sb., a zákona č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, ve znění zákona č. 20/1987 Sb.) a vybrala jsem některá ustanovení odpovídající nynějšímu § 49 PřesZ.

Dále jsem popsala jednotlivé skutkové podstaty přestupků dle § 49 PřesZ v návaznosti na jim odpovídající TČ tak, aby bylo zřejmé, v čem se liší. Skutková podstata dle písm. a) chrání čest proti urážlivým výrokům, které mohou být učiněny slovně, ale i písemně. A dále se vyžaduje minimálně nedbalost vědomá, čímž se odlišuje od ostatních skutkových podstat přestupků proti občanskému soužití. Naopak k jeho spáchání není třeba prvku veřejnosti. Od TČ pomluvy (§ 184 TrZ) se liší především v míře způsobeného následku, kdy k ublížení na cti musí dojít ve značné míře. Ublížení na zdraví z nedbalosti je skutkovou podstatou dle písm. b). Korespondující TČ ublížení na zdraví dle § 148 odst. 1 TrZ vyžaduje jednak větší rozsah následku, ale také porušení důležité povinnosti.

Skutková podstata dle písm. c) poskytuje ochranu před úmyslným narušováním občanského soužití hrubým jednáním, kterým může být vyhrožování újmou na zdraví (odpovídajícím TČ může být TČ vydírání (§ 175 odst. 1 TrZ) nebo TČ nebezpečného vyhrožování (§ 353 TrZ), které se od přestupku liší možným následkem), drobné ublížení na zdraví (TČ ublížení na zdraví (§ 146 odst. 1 TrZ), u něhož je způsobena porucha zdraví, která znesnadňuje obvyklý způsob života po dobu minimálně sedm dnů), nepravdivé obvinění z přestupku (oproti TČ křivého obvinění (§ 345 TrZ) musí být dotyčná osoba nepravdivě obviněna z přestupku s úmyslem zahájit její správní postih), schválnosti (půjde o šikanózní jednání, které narušuje zájem společnosti. TČ odpovídajícím tomuto jednání by mohl být TČ nebezpečného pronásledování (§ 354 TrZ) nebo TČ výtržnictví (§ 358 TrZ)) či jiné hrubé jednání.

Skutkové podstaty dle písm. d) a e) odrážejí zásadu rovnosti jako rovnoprávnosti bez ohledu na rasový či etnický původ či předcházení diskriminaci menšin. Skutková podstata dle písm. d) chrání národnostní menšiny proti jednáním omezujícím či zcela znemožňujícím výkon jejich práv. Takovým protiprávním jednáním nemusí vždy dojít k újmě, a proto pravděpodobně došlo k vyčlenění této skutkové podstaty ze skutkové podstaty dle písm. e), která spočívá právě ve způsobení újmy na základě diskriminačního jednání. Skutková podstata dle písm. e) je speciální ve vztahu k ostatním skutkovým podstatám dle

písm. a), b) a c). Korespondujícím TČ ke skutkové podstatě dle písm. e) je TČ hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TrZ), který však vyžaduje, aby byl spáchán veřejně, a kriminalizuje i jednání pachatele spočívající v jeho přesvědčení, že jde o osobu příslušnou k určité etnické skupině, o osobu o určité národnosti.

Další část byla věnována generální kompetenci správních orgánů ukládat sankce a ochranná opatření, jakož i konkrétním možnostem v případě § 49 PřesZ. Mezi sankce, které mohou být uloženy pachateli přestupku, patří napomenutí, pokuta, zákaz činnosti či propadnutí věci. Vedle sankcí je možné uložit i ochranná opatření, jakými jsou omezující opatření či zabránění věci. Výčet je na základě zásady legality taxativní.

Odrazem zásady volného uvážení je možnost správního orgánu od uložení sankce či ochranného opatření upustit. Zásada volného uvážení se promítá i do zhodnocení výše pokuty (jako nejčastěji ukládaného druhu sankce). Oba způsoby využití zásady volného uvážení se použijí i pro skutkové podstaty dle § 49 PřesZ.

Co se týče sankcí dle odst. 2 tohoto ustanovení, je dle mého názoru nesprávně vyčleněna sankce za skutkovou podstatu dle písm. a) PřesZ, protože v některých případech může újma na cti převyšovat újmu působenou na zdraví, která nesmí znesnadňovat obvyklý způsob života po dobu delší než sedm dnů.

Zvýšení sankcí, které se dotklo i sankcí za přestupky proti občanskému soužití, bylo mimo jiné způsobeno vnímáním hodnot chráněných PřesZ či zvýšením platů, ke kterému došlo od přijetí přestupkového zákona. Naopak pokus o rozšíření výčtu sankcí v podobě přidání sankce zákazu pobytu se nepodařil. S tímto řešením se ztotožňuji, protože správní orgány by neměly mít pravomoc rozhodovat o uložení takto omezujícího opatření, a proto souhlasím s tím, že tato pravomoc zůstává zachována pouze soudu.

Ve třetí podkapitole jsem shrnula znaky, pomocí nichž je možné určit, zda se jedná o přestupek či o TČ. Prvním (a v podstatě jediným) kritériem je společenská škodlivost, která může být dána znaky skutkové podstaty – možný nebo skutečný rozsah následku, prvek veřejnosti. Společenská škodlivost je zpravidla posuzována podle okolností případu, rysů, resp. intenzity útoku či způsobu jeho provedení. V některých případech však bývá esenciální pomůckou zásada „ultima ratio“, (jako je tomu například u přestupku dle písm. c) a TČ výtržnictví), a proto je třeba vždy zvážit, zda jednání skutečně dosahovalo intenzity TČ. Dále jsem se zabývala vlivem recidivy na posuzování protiprávního jednání de lege ferenda.

Dle mého názoru je žádoucí, aby platilo pravidlo „tříkrát a dost“,⁶³ protože v těchto případech je zjevné, že nápravná funkce správního řízení je nedostačující.

Poslední podkapitola vycházela z porovnání úpravy TČ výtržnictví (§ 358 TrZ) a TČ nebezpečného pronásledování (§ 354 TrZ), kde jsem na závěr spojila tuto obecnou úpravu s případem P 52,59/2009. Jednání dle § 358 TrZ musí dosahovat vyšší společenské škodlivosti, která je dána intenzitou jednání, rysy útoku, okolnostmi případu, pohnutkami, následky a osobou pachatele. Jednání dle § 354 TrZ je nebezpečné pronásledování osoby, které je dlouhodobé a způsobilé vyvolat důvodnou obavu o její vlastní život nebo o život osob jí blízkých. Pokud by jednání pana D. (skutky č.j. 52,59/2009) dosahovalo vyšší společenské nebezpečnosti, mohlo by se jednat o TČ výtržnictví, protože zákonné znaky byly splněny, avšak intenzita jednání nedosahovala intenzity TČ. Projevila se zde zásada trestního práva jako poslední instance. Co se týče jednání, pro které byl pan D. trestně stíhán, ještě nebylo kvalifikováno s konečnou platností, a to právě kvůli přehodnocení míry škodlivosti pro společnost.

1.3 § 49 PřesZ ve spojitosti s dalšími významnými právními předpisy

Tato kapitola bude věnována vztahu přestupkového zákona k dalším právním předpisům. Ustanovení § 49 PřesZ chrání především (a v podstatě pouze) základní práva a lidské svobody, je proto nasnadě popsat vztah tohoto ustanovení s dokumenty, které rovněž tato práva chrání. Jako zástupce mezinárodní právní úpravy jsem vybrala Úmluvu a česká úprava na ústavní úrovni je pak reprezentována LZPS.

1.3.1 § 49 PřesZ ve spojitosti s Úmluvou

Úmluva byla přijata v r. 1950 Radou Evropy. Účinnosti nabyla o tři roky později.⁶⁴ Cílem Úmluvy je ochrana lidských práv. V České a Slovenské Federativní republice a později v České republice platí od r. 1992. Její platnost je dnes zajištěna čl. 10 Ústavy.⁶⁵ Fundamentální hodnoty demokratické společnosti vytvořené Radou Evropy jsou dány především čl. 2 Úmluvy, jenž ukládá státům povinnost chránit život a uvádí okolnosti

⁶³ Třetí přestupek, který bude spáchán v určitém časovém období, bude považován za TČ. Více v ZELENÝ, Petr. *Za drobné krádeže do vězení. Vláda projedná chronické „přestupkáře“* [online]. idnes.cz, 8.12.2012[cit. dne 20.2.2012]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/registr-prestupku-prestupkovy-zakon-a-recidiva-fuu-/domaci.aspx?c=A120208_104557_domaci_zep>.

⁶⁴ Dnešní znění bylo doplněno například Protokolem č. 11, který nahradil protokoly č. 3, 5, 8, 9, 10 a který je platný od r. 1998. Naposledy přijatým protokolem je Protokol č. 14, který vstoupil v platnost dne 1.6.2010. Protokoly jsou doplňujícího či modifikujícího charakteru.

⁶⁵ V čl. 10 Ústavy je uvedeno, že mezinárodní smlouvy, jejichž ratifikace byla odsouhlasena Parlamentem a kterými je ČR vázána, jsou součástí českého právního řádu. Ve své větě druhé pak upřesňuje, že v případě kolize českého zákonného předpisu s ustanovením mezinárodní smlouvy, se použije mezinárodní smlouva.

vylučující protiprávnost za násilnou smrt, v kombinaci s čl. 3 Úmluvy, kterým se zakazuje jakékoli mučení či degradující nebo nehumánní jednání.⁶⁶

Koncepce Úmluvy jako mezinárodního dokumentu se liší od koncepce vnitrostátní právní úpravy. Jedná se o ochranu poskytovanou především proti zásahům ze strany orgánů veřejné moci na rozdíl od přestupkového zákona, který má zájem na ochraně společnosti a lidí. Důvod je zřejmý, jedná se o dokument mezinárodní, a proto je zde zajištěna větší objektivnost, než jakou by mohla zajistit vnitrostátní soustava soudů.

Přestupky obecně jsou dle judikatury ESLP podřazeny čl. 6 Úmluvy.⁶⁷ Ustanovení § 49 PřesZ je rozděleno na několik skutkových podstat podle zájmů, jimž poskytuje ochranu. Je to zejména čest, lidská důstojnost, zdraví či zákaz diskriminace a rasistických projevů. Tyto hodnoty jsou natolik významné, že je chrání i Úmluva.

Jedním z ustanovení, na které navazuje § 49 PřesZ, je čl. 8 Úmluvy, jež obsahuje právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Mezi tato práva patří i právo na jméno či právo na fyzickou a psychickou integritu. K porušení psychické integrity může dojít vyhrožováním manžela manželce.⁶⁸ Manžel nejprve napadl manželku slovně i verbálně, a to na místě veřejnosti přístupném. Za toto jednání byl shledán vinným, avšak místo do vězení, poslal soud manžela do nemocnice, kde měl podstoupit léčení. K tomuto však nedošlo, protože soud psychiatrické léčení nemocnici nenařídil, a tak byl manžel z nemocnice propuštěn. Následně verbálně vyhrožoval manželce i jejímu právnímu zástupci. Soud zdůraznil, že v případech domácího násilí jsou oběti obzvláště zranitelné a je tedy nezbytné zajištění jejich ochrany státem, a to v tomto případě mělo být zajištěno nařízením nemocnici, aby psychiatrické léčení provedla a nepropustila jej.

Pod čl. 8 Úmluvy můžeme také zařadit jednání, kterým byla poškozena pověst osoby, a to tím, že o ní bylo prohlášeno, že se dopustila TČ, ačkoli trestní řízení nebylo zahájeno (viz rozsudek ESLP ze dne 18. 1. 2011, *Mikolajová vs. Slovensko*, stížnost č. 4479/03). Vystává tu otázka, zda by bylo možné mluvit v souvislosti s čl. 8 Úmluvy i o nepravdivém obvinění z přestupku. S ohledem na čl. 6 Úmluvy a na protiprávnost jednání, je zřejmé, že i nepravdivé obvinění z přestupku spadá pod ochranu poskytovanou čl. 8 Úmluvy.

Dalším ustanovením, které se váže k § 49 PřesZ je čl. 14 Úmluvy, který zakazuje diskriminaci, ale také čl. 1 Protokolu č. 12 Úmluvy, který vymezuje všeobecný zákaz diskriminace, a tak chrání zájmy jako skutkové podstaty dle písm. d) a e) PřesZ. Výčet

⁶⁶ DUTERTE, Gilles. *Cour européenne des Droits de l'Homme:Extraits clés de jurisprudence*. Conseil de l'Europe: Německo, 2003. s. 29.

⁶⁷ Rozsudek ESLP ze dne 21. 2. 1984, *Öztürk proti Německu*, stížnost č. 8544/79.

⁶⁸ Rozsudek ESLP ze dne 30.11.2010, *Hajduková vs. Slovensko*, stížnost č. 2660/03.

důvodů, z nichž může diskriminace pramenit, je pouze demonstrativní a musí tedy reflektovat vývoj společnosti.⁶⁹ Pokud dojde k diskriminaci, dojde ke zvýhodnění jednoho nebo určité skupiny před jiným, před jinou skupinou.

V této souvislosti je však nutné říci, že rovnost, o které mluví Úmluva, nemůže být nikdy úplná. Vždy se tedy bude posuzovat, zda se jednalo o zvýhodnění protiprávní, založené na některém z důvodů, které jsou Úmluvou vyjmenovány. ESLP při posuzování vychází z principu proporcionality a záleží zde na cíli a prostředcích použitých k jeho dosažení. Důležité je mít na mysli, že vždy bude existovat určitá nerovnost, která bude vyplývat z individuality každého jedince, potom budeme mluvit o zvýhodnění, pokud bylo učiněno po právu za účelem dosažení legitimního cíle.

1.3.2 § 49 PřesZ ve spojitosti s Listinou

Od mezinárodní, resp. evropské ochrany základních lidských práv aj. svobod se dostáváme k jejich ochraně v rámci české právní úpravy. Začneme u dokumentů s nejvyšší právní silou. Ústavní pořádek, který představuje základ pro všechny ostatní právní předpisy, je mimo jiné tvořen Ústavou a LZPS.⁷⁰ Lidská práva jsou na území České republiky chráněna oběma dokumenty již od jejího vzniku. Ústava zakotvuje obecné principy, podrobněji rozvinuté LZPS, již v Preambuli. LZPS specifikuje obecné principy zakotvené Ústavou tím způsobem, že vyjmenovává konkrétní práva, a proto se zaměřím právě na LZPS.

V Listině najdeme základní lidská práva a jiné svobody, které patří všem lidem (čl. 3 odst. 1 LZPS), ale také práva, která jsou určena pouze občanům ČR (čl. 14 odst. 4, čl. 21 odst. 1, čl. 33 odst. 2 LZPS). Všechna práva jsou (jak ta určená všem, tak i ta určená pouze občanům) označována jako lidská práva nebo základní lidská práva, tedy po terminologické stránce mezi nimi není rozlišováno. Kromě práv individuálních jsou v LZPS dále práva, která jsou adresována pouze určité skupině obyvatel (viz např. hlava třetí LZPS jako například pozitivní diskriminace).

Práva chráněná § 49 PřesZ jsou uvedena již v Preambuli LZPS, kterou se stanoví, že Listina uznává neporušitelnost přirozených práv člověka a občana a navazuje na obecně sdílené hodnoty lidství a samosprávné tradice národů. Proto Preambule Listiny evokuje primárně ochranu práv, které můžeme najít ve skutkových podstatách dle písm. d) a e) PřesZ.

Čl. 1 LZPS chrání lidskou důstojnost a je zde zakotven obecný princip rovnosti, resp. nediskriminace. „Rovnost svobodného jedince v důstojnosti a právech je základním stavebním kamenem našeho ústavního řádu a promítá se vlastně i do celé Listiny základních

⁶⁹ Rozsudek ESLP ze dne 18.12.1986, *Johnston a ostatní vs. Irsko*, stížnost č. 9697/82.

⁷⁰ Čl. 3 Ústavy uvádí, že součástí ústavního pořádku ČR je LZPS. A dále čl. 112 Ústavy stanoví, že ústavní pořádek ČR tvoří Ústava, LZPS, ústavní zákony přijaté podle Ústavy.

práv a svobod.⁷¹ Na čl. 1 LZPS navazuje čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 LZPS, který chrání stejné hodnoty jako skutkové podstaty dle písm. a) a c) PřesZ: nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a jméno. Chráněna je osobnost každého jedince.

Skutkové podstatě dle písm. d) a e) PřesZ odpovídá čl. 3 LZPS, který zaručuje základní práva a svobody všem. V čl. 3 odst. 2 Listina explicitně uvádí právo svobodně se rozhodovat o své národnosti a zakazuje jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnování.

V případech, kdy je dotčena čest či důstojnost dochází především k využití ochrany občanskoprávní, tedy soudní. Méně už k využití ochrany správní. Důvod je zřejmý. V takových případech totiž napadená osoba (zpravidla známá osobnost) bere v úvahu, že správním orgánem by nebyla zajištěna přiměřená ochrana. Soudní rozhodnutí je společností vnímáno jako závažnější a je tak možné říci, že je více respektováno. Pokud se podíváme na maximální výši pokuty (až 5.000,- Kč), která může být uložena za přestupek dle písm. a), je tato částka poměrně nízká.

1.3.3 Závěr

Právní úprava dle přestupkového zákona nemůže být interpretována samostatně, aniž bychom vzali v úvahu také jiné dokumenty. Úmluva obsahuje široce pojatou, ale zároveň esenciální ochranu základních lidských práv a svobod. Jako taková je předlohou pro ostatní právní dokumenty, mezi kterými můžeme jmenovat právě PřesZ. Přestože v Úmluvě výslovnou ochranu nenajdeme, vyplývá z judikatury ESLP, že trestním obviněním je i správně trestní obvinění.⁷² Proto je základním a obecným ustanovením čl. 6 Úmluvy, pod nějž přestupky spadají.

Právo na psychickou a fyzickou integritu je zakotveno v čl. 8 Úmluvy, kam spadá i nepravdivé obvinění ze spáchání přestupku dle písm. c), aniž by bylo zahájeno přestupkové řízení. Čl. 1 Protokolu č. 12 Úmluvy pak, stejně jako skutkové podstaty dle písm. d) a e) PřesZ poskytuje ochranu před diskriminací. Při posuzování, zda lze v jednání shledat znaky diskriminace, je však třeba mít na mysli, že zvýhodnění, které si bude klást legitimní cíle, nebude možné nazvat jako diskriminaci.

Spojitosť Listiny a PřesZ je v určitých ohledech podobná. LZPS je dokument obecný, jehož funkcí je udávat směr ostatním speciálním právním předpisům. To, co Listina jen naznačuje, PřesZ a další právní předpisy konkretizují a blíže specifikují. Již Preambuli a dále

⁷¹ Nález ÚS ze dne 6.6.2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04.

⁷² MATES, Pavel. K odlišnostem v zákonné úpravě přestupků. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 7, s. 208.

také čl. 1 a 3 Listiny, zakotvující zásadu nediskriminace a rovnost všech lidí, můžeme označit za ustanovení, která poskytují ochranu práv bez rozdílu rasy, politického přesvědčení, etnického původu, stejně jako skutkové podstaty dle písm. d) a e) PřesZ. Poté to jsou čl. 7 a 10 LZPS, které odpovídají skutkovým podstatám dle písm. a) a c) PřesZ chránícím občanskou čest a důstojnost. V tomto případě je však častější využití soudní ochrany dle § 11-16 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v.z.p.p., a to zejména ze dvou důvodů. Soud a jím vydaná rozhodnutí mají v očích většiny vyšší autoritu, přičemž maximální výše pokuty u přestupků není pro mnohé uspokojivá.

2. Některé nástroje přestupkové komise při projednávání přestupků dle § 49 PřesZ

Ve druhé části diplomové práce bych se ráda věnovala procesní stránce, tedy samotnému projednávání přestupků příslušnými správními orgány. Z tohoto důvodu se budu v první polovině zabývat přestupkovým řízením obecně, abych se poté mohla věnovat některým problematickým otázkám souvisejícím s projednáváním přestupků dle PřesZ.

2.1 Přestupkové řízení

„Přestupkové řízení je zvláštním druhem správního řízení. Jedná se o souhrn právních norem, které vymezují postavení subjektů tohoto řízení, jejich práva a povinnosti, a jejichž prostřednictvím se řídí proces projednávání a vyřizování přestupků.“⁷³ Přestupkové řízení v první řadě zajišťuje potřebnou ochranu porušeným či ohroženým právům. Tato skutečnost je zaručena jednou z nejobecnějších zásad týkajících se procesních práv, a to práva na spravedlivý proces. Tato zásada představuje zásadu společnou více právním odvětvím (platí v řízení trestním, stejně tak i v řízení občanskoprávním). Je to z toho důvodu, že je zakotvena Listinou,⁷⁴ ale i jinými mezinárodními dokumenty. Právo na spravedlivý proces je povinnou prerekvizitou každého řízení. Pokud totiž dojde k odmítnutí projednání správním orgánem nebo dokonce soudem, půjde o velice hrubé porušení právního řádu, a to může být i podkladem pro pozdější podání stížnosti k mezinárodnímu soudu.

Cílem přestupkového řízení je posoudit, zda k ohrožení či porušení práv došlo, kdo je pachatelem, a poté tohoto pachatele i řádně potrestat.⁷⁵ Tyto skutečnosti však v rámci přestupkového řízení musí být objasněny v souladu s ustanoveními PřesZ (§ 51-88 PřesZ), ale také s ustanoveními SŘ. Vztah mezi těmito dvěma předpisy se řídí principem subsidiarity (§ 51 PřesZ).⁷⁶ Jinými slovy, přestupkový zákon a další zákony, které upravují přestupkové řízení, jsou k správnímu řádu ve vztahu speciality a mají tak aplikační přednost.

Přestupky projednávají správní orgány, kterými jsou obecní úřady nebo zvláštní orgány obcí a jiné správní orgány dle zvláštních zákonů, jakými jsou i orgány Policie ČR (§ 52 PřesZ). Obce jsou pověřeny projednáváním přestupků v přenesené

⁷³ HORZINKOVÁ, Eva, ČERNÝ, Jan. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 229.

⁷⁴ Čl. 36 LZPS uvádí, že kdokoli se může domáhat svého práva u soudu, resp. u jiného orgánu. Čl. 36 odst. 2 Listiny je zajištěn i soudní přezkum rozhodnutí veřejné správy.

⁷⁵ HORZINKOVÁ, Eva, ČERNÝ, Jan. *Přestupkové řízení: Příručka pro ...*, s. 27

⁷⁶ § 51 PřesZ.

působnosti (§ 109 odst. 3 písm. b) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v.z.p.p.). Přičemž místně příslušný je ten správní orgán, v jehož obvodu došlo ke spáchání přestupku. Avšak za určitých okolností, může být věc postoupena jinému věcně příslušnému správnímu orgánu, a to takovému, v jehož obvodu se pachatel zdržuje či pracuje (§ 55 PřesZ).

2.1.1 Zásady přestupkového řízení

Zásady představují základní postuláty, premisy či vůdčí právní ideje, které tvoří základ každého právního odvětví, resp. právního systému jako celku. Jsou to jakási obecná pravidla, která nám určují hlavní cíle jednotlivých právních odvětví. Právní řád je soubor právních norem, které mají určité neměnné znění. Jsou více či méně rigidní, a proto zde musí existovat jakási usměrňovací pravidla, která mohou daná ustanovení interpretovat a tím tuto tuhost i částečně odstraňovat. Další funkcí zásad je vyplňování mezer, které mohou vzniknout při tvorbě právních předpisů. Význam zásad můžeme uzavřít konstatováním, že zásad může být použito i za účelem naplnění spravedlnosti (což vyplývá z právě jmenovaných funkcí).

Zásady dělíme do několika skupin. Za prvé jsou to zásady, které platí pro více právních odvětví: výše zmiňovaná zásada spravedlivého procesu, zásada rychlosti a procesní ekonomie, rovnost účastníků, ochrana dobré víry, zásada legality ad. Za druhé zásady, které se uplatní pouze ve správním řízení: zásada zákazu zneužití správního uvážení či soulad s veřejným zájmem. Dále máme zásady, které jsou upraveny SŘ, jako zásada dvouinstančnosti řízení a další. A zásady, které najdeme v PřesZ: zásada oficiality, zásada teritoriality. A v neposlední řadě zásady, které jsou společné pro přestupkové a trestní řízení: zásada in dubio pro reo a zákaz reformatio in peius.

Pro přestupkové řízení se přiměřeně použijí zásady, které platí obecně pro správní řízení. Některé zásady jsou však částečně pozměněny PřesZ.⁷⁷ Z důvodu četnosti těchto zásad bych se zaměřila jen na některé z nich. Někdy se můžeme setkat se zaměňováním názvu a významu jednotlivých zásad různými autory (viz § 4 SŘ). Důvod je z mého pohledu zřejmý. Jednotlivé zásady spolu tak, že nemůžeme mluvit o jedné, aniž bychom zároveň nezmínili jinou. Domnívám se však, že není důležité, jak zásadu nazveme, ale důležité je, aby bylo subjektům správního, resp. přestupkového, řízení jasné, jak mají postupovat.

Významné místo mezi zásadami vztahujícími se k přestupkovému řízení má zásada dobré správy vyjádřená v § 4 SŘ.⁷⁸ Odst. 1 tohoto ustanovení říká, že veřejná správa je službou veřejnosti, z čehož vyplývají i nezbytné prvky zdvořilosti a základního etického

⁷⁷ HORZINKOVÁ, Eva, ČERNÝ, Jan. *Přestupkové řízení: Příručka pro...* s. 27.

⁷⁸ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Správní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 20. Srovnej se SKULOVÁ, Soňa, a kol. *Správní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 72-74. (Kde se v rámci § 4 SŘ věnuje zásadě veřejné správy jako služby veřejnosti).

chování, které musí správní orgány dodržovat. Zásada dobré správy popisuje, jak by mělo vypadat chování správních orgánů vůči dotčeným osobám. Správní orgány vykonávají státní moc a měly by mít proto i určitou autoritu. Tato pozice je však omezována tím, že se jedná o službu veřejnosti, a tedy i přes autoritu, kterou správní orgány bezpochyby mají, je třeba, aby úředníci s dotčenými osobami nejednali povýšeně či dokonce arogantně. Je třeba, aby byli těmto osobám k dispozici a pomáhali jim při uplatňování jejich práv (například povolit nahlédnutí do spisu i mimo úřední hodiny).⁷⁹

Dotčené osoby mnohdy nemají žádné nebo mají jen částečné informace v oblasti práva. Proto tu jsou zástupci správních orgánů, kteří mají vůči dotčeným osobám poučovací povinnost a informační povinnost (§ 4 odst. 2, 3 SŘ). Poučovací povinnost se bude lišit u jednotlivých úkonů. Může se stát, že v určitém případě správní orgán nebude poučovat vůbec (například tehdy, zvolila-li si dotčená osoba právního zástupce, který ji může poučit sám). Rozsah poučení bude záležet na posouzení správního orgánu. Naopak v případě, že dotčená osoba nebude poučena o odvolacím prostředku vůbec nebo bude poučena chybně, bude jí lhůta pro podání opravného prostředku prodloužena.⁸⁰

Informační povinnost má správní orgán, pokud je to potřebné. Musí uvědomit dotčené osoby s dostatečným předstihem. Tak například přestupková komise pozve obžalovaného z přestupku na ústní projednání věci. Správní orgán ale musí toto pozvání učinit s dostatečným předstihem, aby si dotčený mohl sjednat volno u svého zaměstnavatele a měl čas se řádně připravit.

Z dikce § 4 odst. 4 SŘ pak vyplývá povinnost správního orgánu umožnit dotčeným osobám uplatňovat jejich práva. Povinnost poskytnout součinnost dotčené osobě. Někdy podání nemají všechny náležitosti požadované zákonem, nebo jsou nesmyslná. I v takovém případě se jimi musí správní orgán zabývat s tím, že podateli pomůže nedostatky odstranit nebo mu poskytne přiměřenou lhůtu k jejich odstranění. Aby veřejná správa skutečně fungovala, součinnost musí existovat mezi správním orgánem a dotčenou osobou, ale také mezi správními orgány navzájem. Pro přestupkové řízení je pak nejdůležitější spolupráce přestupkové komise a policie. Oznámení je zpravidla učiněno na policii, která následně oznámení o přestupku odešle přestupkové komisi.

Další zásadou, typickou pro správní řízení, je zásada zákazu zneužití správního uvážení, která je vyjádřena v § 2 odst. 2 SŘ. Tato zásada vychází ze zásady legality (stejně

⁷⁹ Tamtéž s. 20.

⁸⁰ § 37 odst. 1, 3 SŘ. Srovnej s KINDL, Milan, ELIÁŠ, Karel, a kol. Správní řád. *Poradce*. č. 12. Český Těšín: PORADCE, 2005. s. 27.

jako většina zásad) stanovené jak SŘ (§ 2 odst. 1 SŘ), tak Ústavou (čl. 2 odst. 3 Ústavy) a Listinou (čl. 2 odst. 2 LZPS). Tato ustanovení navíc stanoví, že státní moc může být uplatňována pouze v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Zásada zneužití správního uvážení a zásada legality jsou vyjádřením principu právního státu (l'État de Droit, rule of law).⁸¹ Správní orgán je tedy při aplikaci správního uvážení vázán zákonem (někdy i soudními rozhodnutími), čímž je zabráněno libovůli těchto orgánů. Ustanovení § 2 odst. 2 SŘ odráží i Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy z r. 1980.

Následující zásadou správního řízení je zásada souladu s veřejným zájmem.⁸² Tato zásada souvisí také se zásadou legitimního očekávání. Z dikce § 2 odst. 4 SŘ vyplývá, že správní orgán má povinnost vydávat taková rozhodnutí, která jsou v souladu s veřejným zájmem a odpovídají daným okolnostem.⁸³ Správní orgán musí, pokud se jedná o skutkově shodné či podobné případy, rozhodovat tak, aby nevznikaly nedůvodné rozdíly.

Pokud by se této zásady nedržel, docházelo by k porušení zásady právní jistoty, na kterou se klade stejně velký důraz jako například na zásadu spravedlivého procesu. Zásada legitimního očekávání je naplňována i judikaturou soudů, aby se zabránilo případům, kdy správní orgány, resp. soudy budou v podobných případech rozhodovat různě a lidé nebudou mít žádnou představu o budoucím rozhodnutí. Navíc by se jednalo o zneužití pravomoci správních orgánů, pokud by v podobných případech rozhodovaly různě. Taková situace by byla v demokratickém a právním státě zcela nežádoucí.

Pojem „veřejný zájem“ je dalším z řady neurčitých pojmů, které používají právní normy. Z rozhodnutí ÚS vyplývá, že veřejným zájmem je především zájem obecný, resp. obecně prospěšný.⁸⁴ Toto vymezení můžeme doplnit výrokem Hayeka: „Často se mylně naznačuje, že všechny kolektivní zájmy jsou obecnými zájmy společnosti, avšak v mnoha případech může být uspokojování kolektivních zájmů jistých skupin s obecnými zájmy společnosti v naprostém rozporu. Celé dějiny vývoje demokratických institucí jsou dějinami

⁸¹ „Stát je definován pomocí právních norem a sám je jim podřízen. Definice právního státu je spojována především s rakouským právníkem Hansem Kelsenem, který tvrdí, že právním státem je stát, ve kterém mají právní normy určitou hierarchii. K vytvoření této hierarchie pak dochází takovým způsobem, že stát je sám těmto normám podřízen.“ *Vie publique: Au coeur du débat publique. Qu'est-ce-que l'Etat de droit ?* [online]. 29. března 2009 [cit. 21. července 2011]. Dostupné na <<http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/institutions/approfondissements/qu-est-ce-que-etat-droit.html>>.

⁸² Nález ÚS ze dne 28.6.2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/2004.

⁸³ Srovnej s VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: BOVA Polygon, 2006. s. 66. § 2 odst. 4 SŘ obsahuje tři zásady: zásadu ochrany veřejného zájmu, zásadu nestranného postupu a rovného přístupu a zásadu ochrany legitimního očekávání (zásadu oprávněné důvěry v postupy orgánů veřejné správy).

⁸⁴ Nález ÚS ze dne 18.3.1996, sp. zn. I. ÚS 198/95.

boje za to, aby se jednotlivým skupinám zabránilo ve zneužití vlády ve prospěch kolektivních zájmů těchto skupin.⁸⁵

V této souvislosti můžeme zmínit i zásadu rovnosti postavení účastníků, kterou nalezneme jak v ustanovení právě zmiňovaném (§ 2 odst. 2 SŘ), ale i v § 7 SŘ. Tento princip je jedním ze zastřešujících principů zakotvený Listinou (čl. 1, 3 ad. Listiny). Avšak na základě zákona může dojít např. k rozdílnému procesnímu postavení jednotlivých účastníků řízení (tato omezení pak musí být v souladu s čl. 4 odst. 3 LZPS).⁸⁶

2.1.2 Účastníci přestupkového řízení

Osoby, které se mohou účastnit přestupkového řízení, se nazývají účastníci přestupkového řízení. Ustanovení § 72 PřesZ uvádí čtyři skupiny účastníků přestupkového řízení. Na prvním místě je to obviněný z přestupku, tedy osoba, proti které je vedeno přestupkové řízení. I tady, stejně jako v trestním řízení, platí presumpce neviny, tedy nebyla-li vina vyslovena pravomocným rozhodnutím, hledí se na tuto osobu, jako by byla nevinná (§ 73 odst. 1 PřesZ).

Zákon dále stanoví, že obviněný z přestupku má právo se vyjádřit ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu, a k důkazům o nich.⁸⁷ Obviněný z přestupku může sám navrhnout důkazy na svoji obhajobu, podávat návrhy a samozřejmě i opravné prostředky (právo se odvolat - § 81 PřesZ). Nesmí být ale donucován k výpovědi ani doznání. Jeho práva jsou explicitně stanovena PřesZ, ale i SŘ, ze kterého vyplývají i jeho další práva a práva ostatních účastníků, která nejsou PřesZ výslovně zakotvena.

Pokud se obviněný z přestupku nedostaví k ústnímu jednání bez náležité omluvy nebo důležitého důvodu, může se věc projednat i v jeho nepřítomnosti (§ 74 odst. 1 PřesZ). V praxi pak velice často dochází k tomu, že se obviněný schválně vyhýbá ústnímu projednání věci. Nedostaví se, ale přijde za dva dny s omluvenkou od lékaře. Vystává tak otázka, zda takovou omluvu ještě brát v úvahu a považovat ji za náležitou či naopak za účelovou.

Z ustanovení § 74 odst. 1 PřesZ „nelze dovodit, že se účastník řízení musí vždy omluvit předem, a to ještě před očekávanou událostí. To vždy závisí na okolnostech, za nichž došlo k pracovní neschopnosti. Obecně proto náležitou omluvou či bezodkladnou omluvou správnímu orgánu může být i omluva učiněná s určitým odstupem času po události, která měla nastat, jež podle konkrétních okolností splňuje znaky náležité či bezodkladné omluvy

⁸⁵ HAYEK, Friedrich. *Právo, zákonodárství a svoboda*. 2. vydání. Praha: Academia. 1991. s. 14.

⁸⁶ Čl. 4 odst. 3 Listiny: „Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.“

⁸⁷ § 73 odst. 2 PřesZ.

správnímu orgánu.⁸⁸ Náležitá omluva záleží v důležitém důvodu, pro který se obviněný z přestupku nemůže dostavit. Při zhodnocení, zda půjde o důležitý důvod, bude brát správní orgán v úvahu i dosavadní průběh řízení. Pokud bude zřejmé, že obviněný vyhýbá ústnímu jednání, uvedení důvodu, pro který byl poprvé omluven, nemusí být podruhé zhodnocen jako důležitý.

Mezi účastníky řízení patří také poškozený, jestliže jde o projednávání náhrady škody, která mu byla způsobena přestupkem. Poškozený však musí nejprve vznést svůj nárok, teprve poté se může stát účastníkem. Poškozeným může být osoba, která přestupek oznámila, ovšem pravidlem to není.

Někdy poškozený nemá zájem na náhradě škody (jedná-li se např. o osoby blízké). Proto je důležité, aby poškozený sám vznesl nárok na náhradu škody. Pokud půjde o zabrání věci, účastníkem bude i vlastník této věci. Poškozený i vlastník věci, která může být zabránena nebo byla zabránena, jsou účastníky pouze pro tu část řízení, ve které se jedná o náhradě škody, resp. o zabránění věci.

V neposlední řadě je to i navrhovatel v řízení, které bylo zahájeno dle § 68 odst. 1 PřesZ. U návrhových deliktů dle § 49 odst. 1 písm. a) PřesZ totiž nemůže být řízení zahájeno jinak než na návrh postižené osoby. Pro skutkové podstaty dle písm. b) a c) PřesZ pak v případě, že byl přestupek spáchán mezi osobami blízkými. Navrhovateli v rámci přestupků, které lze projednat jen na návrh, svědčí právo podat odvolání (viz § 81 PřesZ). Avšak toto právo v plném rozsahu může uplatnit pouze obviněný z přestupku. Navrhovatel je tedy omezen a může podat odvolání jen proti rozhodnutí o zastavení řízení (§ 76 odst. 3 PřesZ) nebo proti té části rozhodnutí, která se týká vyslovení viny obviněného z přestupku nebo povinnosti navrhovatele nahradit náklady řízení.

Za účastníka přestupkového řízení bývá někdy chybně označován i oznamovatel, a to z důvodu záměny osoby navrhovatele a oznamovatele, který však může být pouze svědkem, a jako takový není účastníkem řízení.⁸⁹

2.1.3 Přestupková komise

Jedním z nejdůležitějších článků přestupkového řízení, avšak ne jediným, jsou komise k projednávání přestupků, které jsou zřizovány na základě § 53 odst. 3 PřesZ. Toto ustanovení sice výslovně stanoví název komise jako komise k projednávání přestupků, avšak v praxi se často setkáme s názvem kratším - přestupková komise.

⁸⁸ Rozsudek NSS ze dne 12.3.2009, sp. zn. 7 As 9/2009.

⁸⁹ Výčet účastníků řízení je taxativní a jeho díkce je speciální k úpravě obsažené v SŘ. JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Správní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 338.

Zvláštní odbornou způsobilost předsedy přestupkové komise by měl dle PřesZ vymezovat § 2 vyhlášky č. 345/2000 Sb., o ověřování zvláštní odborné způsobilosti, jež však byla zrušena a tuto úpravu obsahuje vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, v.z.p.p. Ustanovení § 1 odst. 1 písm. q) této vyhlášky stanoví, že způsobilost prokazují úředníci územních samosprávných celků při přestupkovém řízení ve věci občanského soužití. Ostatní členové nejsou podřízeni žádným požadavkům. Avšak z významu samotné přestupkové komise, jakož i ze zákona, vyplývá, že nemůže jít o osoby, které ztratily statut bezúhonné osoby.⁹⁰ K tomu můžeme dodat, že obecné ustanovení § 134 SŘ vyžaduje, aby řízení (před kolegiálním orgánem) vedl předseda (předsedající, popř. člen, na němž se orgán usnese).

Člen přestupkové komise (jako úřední osoba) může být vyloučen, pokud účastník řízení namítne jeho podjatost, jakmile se o ní dozvěděl (§ 14 odst. 2 SŘ). Námitka podjatosti reflektuje zásadu právního a demokratického státu a slouží k předcházení střetu zájmů. O této námitce pak rozhoduje nadřízený této osoby. Aby došlo k vyloučení úřední osoby, musí zde existovat alespoň pochybnosti o její nepodjatosti. Pokud jsou tyto pochybnosti také doložitelné a přezkoumatelné, nezáleží na tom, cítí-li se sama úřední osoba podjatá.

V literatuře se však můžeme dočíst, že cítí-li se sama úřední osoba podjatá, musí ji správní orgán označit za podjatou.⁹¹ S tímto závěrem se však nelze ztotožnit. Vezmeme-li v úvahu fakt, že tato úřední osoba může svoji podjatost pouze předstírat, aby se nemusela daným případem zabývat, je nutné takové subjektivní pocity podrobit zhodnocení osobou nezaujatou. Zpravidla opět půjde o osobu nadřízenou.

Ustanovení § 134 SŘ popisuje řízení před kolegiálním orgánem. Rozhodování přestupkové komise jako kolegiálního orgánu je tedy založeno na hlasování, kterému předchází porada. Těmto úkonům mohou být přítomni pouze členové přestupkové komise a osoba pověřená sepsáním protokolu (projev zásady neveřejnosti jednání). § 134 SŘ stanoví, že pro usnášeníschopnost je třeba nadpoloviční většina všech členů, k přijetí usnesení je třeba nadpoloviční většina přítomných členů. Avšak nemůže nastat situace, kdy by rozhodnutí bylo přijato za přítomnosti pouze dvou hlasujících členů přestupkové komise, jelikož tyto komise musí být tříčlenné (§ 53 odst. 3 PřesZ). Takové rozhodnutí by bylo nezákonné.⁹² Naopak

⁹⁰ § 4 odst. 3 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, v.z.p.p.

⁹¹ KINDL, Milan, ELIÁŠ, Karel, a kol. Správní řád. *Poradce*. č. 12. Český Těšín: PORADCE, s.r.o. 2005. s. 49.

⁹² HORZINKOVÁ, Eva, ČERNÝ, Jan. *Přestupkové řízení: Příručka pro ...* s. 283.

některá usnesení, mohou být učiněna samostatně předsedou (nařízení ústního jednání, usnesení o přerušení řízení).⁹³

K hlasování dochází jednotlivě, přičemž § 134 SŘ je stanoveno, že předseda hlasuje jako poslední. O průběhu hlasování se sepíše hlasovací protokol, který musí být podepsán všemi přítomnými členy komise.

2.1.4 Závěr

Úvodní část druhé kapitoly popisovala přestupkové řízení, které reflektuje právo na spravedlivý proces zaručené Úmluvou (čl. 6) či Listinou (čl. 36). Cílem přestupkového řízení je zjistit, zda došlo ke spáchání přestupku, kdo je pachatelem a uložit adekvátní sankci. Právní úprava je zajištěná přestupkovým zákonem. Pokud přestupkový zákon určitou otázku neupravuje, použijí se přiměřeně ustanovení SŘ. Přestupky projednávají obecní úřady, zvláštní orgány obcí a jiné správní orgány (orgány Policie ČR) v přenesené působnosti.

Přestupkové řízení se řídí určitými principy, zásadami, které jsou nezbytnou součástí celého právního řádu. Již z názvu „zásada“ vyplývá jejich zásadní význam pro celý právní systém. Ze základních zásad vychází zákonodárce při tvorbě právních norem. Dále jsou využívány soudy jako interpretační vodítka při aplikaci právních norem. Stojí vedle norem jako vyšší hodnoty a doplňují tak celkový význam jednotlivých ustanovení a dbají o to, aby právo bylo spravedlivé.

Mezi nejdůležitější zásady přestupkového řízení patří zásada dobré správy. Správní orgány by měly postupovat ve smyslu poskytování služby veřejnosti. Měly by poskytovat součinnost dotčeným osobám (mají poučovací a informační povinnost), ale součinnost by neměla chybět ani v jednání mezi samotnými správními orgány. Dále zde platí zásada legality, která odráží zásadu zákazu zneužití správního uvážení. Další důležitou zásadou je i zásada souladu s veřejným zájmem, která souvisí se zásadou legitimního očekávání. Závěrem můžeme zmínit i zásadu rovnosti postavení účastníků.

Mezi účastníky přestupkového řízení patří obviněný, který má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, navrhnout důkazy, podávat návrhy a opravné prostředky. Jako jediný může podat odvolání v plném rozsahu. Problém nastává v souvislosti s jeho absencí při ústním jednání. Pokud se obviněný náležitě neomluví, může se jednat v jeho nepřítomnosti. Posouzení důvodnosti jeho nepřítomnosti je úkolem správního orgánu. Poškozený a vlastník věci, která má být zabráná jsou účastníky jen pro tu část řízení, ve které se rozhoduje o zabránění věci nebo o náhradě škody. Navrhovatel je posledním možným účastníkem řízení o přestupku, které bylo zahájeno na jeho návrh dle § 68 odst. 1 PřesZ.

⁹³ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a ...* s. 284.

Jedním z orgánů, který má pravomoc rozhodovat o tom, zda byl přestupek spáchán, je přestupková komise, přičemž předseda komise je osoba s právnickým vzděláním nebo se zvláštní odbornou způsobilostí pro projednávání přestupků. Rozhodnutí je přijato většinou všech (tří) členů přestupkové komise, přičemž předseda hlasuje jako poslední. Členové přestupkové komise mohou být vyloučeni pro podjatost.

2.2 Problematické aspekty případu P 52,59/2009

Nyní bych se ráda zamyslela nad některými nástroji, které má přestupková komise k dispozici. Budu se zabývat nedostatky právní úpravy, které jsou patrné z případu P 52,59/2009. První otázka se týká prekluzivní lhůty dle § 20 PřesZ. Poté si položíím otázku, jakou pravomoc má přestupková komise v případě, že je vysoká pravděpodobnost, že by obviněný z přestupku mohl být duševně nemocný, a možnostmi jeho „potrestání“. Posledním nástrojem je institut součinnosti policie s přestupkovou komisí.

2.2.1 Prekluzivní lhůta⁹⁴

Prvním úskalím přestupkového řízení je prekluzivní lhůta.⁹⁵ Z dikce přestupkového zákona vyplývá, že uběhl-li od spáchání protiprávního jednání jeden rok, nelze takové jednání projednat. Pokud se jedná o přestupek trvající, hromadný nebo pokračující, počítá se tato doba od jeho dokončení. Otázkou ale zůstává, zda správní orgán musí vydat v jednorozhodnutí prekluzivní lhůtě pouze prvostupňové rozhodnutí či zda do jejího konce musí rozhodnutí nabýt právní moci (zda do této lhůty musí být rozhodnuto i o všech řádných opravných prostředcích).

„Lhůta stanovená k projednání přestupku je prekluzivní. Nepřichází proto v úvahu její přerušení nebo stavení s těmi právními důsledky, že by se o dobu, po kterou nebylo možné z důvodů správním orgánem nezaviněných v řízení pokračovat, tato lhůta prodlužovala. Ve lhůtě jednoho roku od spáchání přestupku musí rozhodnutí o přestupku nabýt právní moci.“⁹⁶ Z judikatury tedy vyplývá, že do jednoho roku od spáchání přestupku musí být rozhodnuto i o všech opravných prostředcích, protože uplynutím prekluzivní lhůty zaniká právo správního orgánu pokračovat v řízení o přestupku.⁹⁷

Na základě těchto skutečností je třeba se ptát, zda tato lhůta není nepřiměřeně krátká. Jedním z pozitivních posunů je fakt, že se do běhu této lhůty nezapočítává doba, kdy bylo o

⁹⁴ Srovnej s MATES, Pavel. K odlišnostem v zákonné úpravě přestupků. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 7, s. 208. Nebo HORZINKOVÁ, Eva, ČERNÝ, Jan. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*, 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 77. V obou publikacích se mluví o tzv. promlčecí době.

⁹⁵ § 20 PřesZ.

⁹⁶ Rozsudek NSS ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 3 As 57/2004.

⁹⁷ Rozsudek NSS ze dne 21.12. 2010, sp. zn. 9 As 89/2010.

skutku vedeno trestní řízení. Avšak je tato doba dostačující i pro rozhodnutí o všech opravných prostředcích?

V případě P 52,59/2009 se dokonce zdá, že k prodlužování mohl přispět i sám obviněný, a to především oddalováním konání ústního jednání, kdy tvrdil (bez zjevného důvodu), že se nemůže dostavit dříve než za měsíc, apod. Přestože se jedná o člověka duševně ne zcela zdravého, je zřejmé, že je inteligentní a takovým jednáním se snaží docílit průtahů. Přestupková komise se zpravidla snaží vyjít účastníkům řízení vstříc, a tak se stává, že jednání přesune, aniž by k tomu byl dán důvod. Takový postup je však z hlediska obecných zásad (např. rychlosti řízení) nepřipustný.

Je tedy jednorozhodčí doba přiměřená? Na základě podobnosti TČ a přestupku můžeme porovnat úpravu v TrZ a v PřesZ. Promlčecí doba dle § 34 odst. 1 TrZ uvádí různé délky promlčecí doby v rozmezí tři roky (u nejméně závažných TČ) až dvacet let (pro nejzávažnější TČ). Dle odstavce druhého pak běh promlčecí doby počíná běžet od ukončení jednání, resp. od doby, kdy nastal jeho účinek (porovnej s dikcí § 20 PřesZ). A dále toto ustanovení uvádí dobu, která se do běhu promlčecí doby nezapočítává, a kdy se promlčecí doba přerušuje.

Z hlediska významu přestupkového řízení, kdy se oproti TČ jedná o skutky společensky méně škodlivé, i v návaznosti na zásadu rychlosti řízení, by se mohla zdát dostačující. Případné prodloužení lhůty by dávalo správním orgánům možnost bezdůvodně prodlužovat celé řízení. Pokud je totiž zákonem stanovena třicetidenní lhůta pro určitý úkon, mají správní orgány často za to, že na provedení úkonu mají třicet dní. Kdežto zákonná formulace říká, že mají úkon učinit nejpozději do tohoto data. Na druhou stranu tím, že je stanovena takto krátká lhůta, mohou se obvinění snažit celé řízení zdržovat, aby tak unikli trestu. V této situaci je však úkolem správních orgánů, aby posoudily, co lze považovat za důvod průtahů a kdy se naopak bude jednat o důvod omluvitelný.⁹⁸

Stanovení délky promlčecích lhůt obecně by mělo být adekvátní náročnosti celého přestupkového řízení, zejména tomu, jak těžké bude provedení úkonů potřebných ke zjištění přestupku, stejně tak obtížnosti shromažďování podkladů, provedení důkazů, a dalším objektivním okolnostem.⁹⁹ Proto se ztotožňuji s návrhem nového zákona o přestupcích v části, která počítá s odstupňováním dob prekluzivních lhůt (od jednoho do pěti let) dle závažnosti

⁹⁸ Dle rozsudku NSS ze dne 12.3.2009, sp.zn. 7 As 9/2009, je náležitou omluvou správnímu orgánu i „omluva učiněná s určitým odstupem času po události, která měla nastat, jež podle konkrétních okolností splňuje znaky náležité či bezodkladné omluvy správnímu orgánu.“

⁹⁹ PRÁŠKOVÁ, Helena. Východiska budoucí právní úpravy správního trestání. *Právní praxe*.1999, č. 7, s. 448-449.

přestupků.¹⁰⁰ Nová právní úprava by správně odrážela trestněprávní úpravu, ze které by mělo správní trestání obecně vycházet.¹⁰¹ Dalším pozitivem by bylo i sjednocení délky prekluzivních lhůt. Dle PřesZ doposud platí obecná objektivní lhůta v délce jednoho roku od spáchání přestupku. Speciální zákony však upravují zvláštní prekluzivní lhůty, které dělí na objektivní a subjektivní.¹⁰²

2.2.2 Nařízení psychiatrického vyšetření přestupkovou komisí

Druhým bodem, který si zaslouží pozornost, je zhodnocení možností, které má přestupková komise, pokud zjistí, že jsou zde důvodné pochybnosti o duševním zdraví obviněného. Úvodem je třeba předeslat, že tento problém nastává ve dvou rovinách. První z nich se týká samotného zjištění, zda byl spáchán přestupek.¹⁰³ Pokud by totiž bylo zjištěno, že obviněný z přestupku nemohl pro duševní poruchu rozpoznat, že jde o porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem, nebo nemohl ovládat své jednání, nebyl by za své jednání odpovědný.¹⁰⁴ Druhá rovina se týká možnosti uložení adekvátní sankce či ochranného opatření.

Přestupkový zákon výslovně neukládá povinnost podrobit se vyšetření duševního stavu. Otázkou tedy je, zda má přestupková komise možnost nařídit obviněnému, aby se podrobil vyšetření psychického stavu? Má poté obviněný z přestupku povinnost podrobit se takovému vyšetření?

V § 116 odst. 1 TŘ je výslovně stanoveno, že je-li třeba vyšetřit duševní stav obviněného, přibere se znalec z oboru psychiatrie. A dále odst. 2 tohoto ustanovení doplňuje: „Nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby obviněný byl pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení.“ Ekvivalent § 116 TŘ bychom však v PřesZ či SŘ hledali marně.

Pokud tedy vezmeme v úvahu, že přestupková komise má povinnost ex offio zkoumat, zda byl obviněný z přestupku v době spáchání činu nepřičetný, může přestupková komise v rámci dokazování požádat znalce o znalecký posudek. Povinnost podstoupit vyšetření duševního stavu však není v PřesZ ani ve SŘ výslovně uvedena. Podle obecné poučky

¹⁰⁰ Stanovisko vlády č. 615 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v.z.p.p., a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 431) ze dne 17.8.2011.

¹⁰¹ Veřejné správa se podílí na „nalézání trestního práva“. Více v HENDRYCH, Dušan, a kol. *Správní právo: Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 837 s.

¹⁰² § 301 zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, v.z.p.p.

¹⁰³ Kap. 1.1.2 Pojmové znaky přestupku a TČ (společenská nebezpečnost, resp. škodlivost, protiprávnost, věk, přičetnost, objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka).

¹⁰⁴ § 5 odst. 2 PřesZ.

právního státu „co není zákonem zakázáno, je povoleno“, můžeme dovodit, že povinnosti, které nejsou zákonem zakotveny, nemohou být na občanech vyžadovány. Obviněný z přestupku se vyšetření duševního stavu podrobí, anebo nepodrobí. Rozhodnutí je ponecháno na něm.

Je tedy zřejmé, že v rámci správního, resp. přestupkového řízení, nemají tyto osoby povinnost podrobit se vyšetření jejich psychického stavu. Otázkou zůstává, zda měl zákonodárce v úmyslu tuto možnost osobám v přestupkovém řízení ponechat z titulu menší nebezpečnosti činu pro společnost (ve srovnání s postupem v trestním řízení) či zda to z jeho strany bylo pouze jakési opomenutí, vždyť pro projednání celého případu je zjištění příčetnosti obviněného zcela zásadní.

V druhé rovině nastává problém v podobě potrestání pachatele. Kdyby se pachatel nepodrobil vyšetření, přestože by to bylo v jeho zájmu,¹⁰⁵ přestupková komise (či jiný příslušný správní orgán) by nemohla pachatele přestupku řádně potrestat a musela by pachateli, který není psychicky zdravý, uložit sankci. Takové řešení je však nepřijatelné a problém neřeší. V případě, že se vyšetření podrobí a bude uznán nepřičetným z důvodu duševní poruchy, přestupková komise bude muset přestupkové řízení dle § 66 odst. 1 písm. b) PřesZ odložit. K jeho potrestání nedojde, protože v pravomoci přestupkové komise není uložit ochranné opatření v podobě ochranného léčení (viz zásada legality).¹⁰⁶

Domnívám se, že zákonodárce nesvěřil přestupkové komisi pravomoc nařídít obviněnému z přestupku, aby se podrobil vyšetření psychického stavu, záměrně, a to na základě nižší společenské škodlivosti činu pro společnost v porovnání s mírou zásahu do základních svobod jednotlivce. S tímto řešením se neztotožňuji. Naopak zastávám názor prof. Šámala, že „...potřeba uložení ochranného léčení a jeho intenzita není primárně určována povahou a závažností činu pro společnost (společenskou škodlivostí činu), ale zejména potřebou léčení pachatele.“¹⁰⁷

Jako možné řešení se nabízí rozšíření zákonného výčtu sankcí, resp. ochranných opatření, dle PřesZ, a to v podobě možnosti nařídít ochranné léčení. Tato možnost je upravena § 99 odst. 1 TrZ, kdy je možné uložit ochranné opatření pachateli činu jinak trestného, který

¹⁰⁵ Pokud by se podrobil, nejednalo by se přestupek a pachatel by se tak „vyhnul“ potrestání za své protiprávní jednání.

¹⁰⁶ § 16-18 PřesZ: ochranné opatření a zabránění věci.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2010, č. 4, s. 99.

není pro nepřičetnost trestně odpovědný.¹⁰⁸ V případě, že by byl obviněný uznán nepřičetným pro duševní poruchu, nedošlo by k odložení věci dle § 66 odst. 1 písm. b) PřesZ, ale pro tento případ by existovalo ustanovení zakotvující možnost nařízení ochranného opatření, kde by byla využita preventivní funkce ochranného opatření.

Tato možnost se zdá ale nereálná s ohledem na to, že přestupkový zákon nemá institut podobný činu jinak trestnému. Navíc nařízení ochranného léčení představuje významný zásah do základních práv a svobod jednotlivce. Domnívám se, že nový přestupkový zákon by měl obsahovat povinnost obviněného z přestupku podrobit se vyšetření psychického stavu. Bylo by nutné se vypořádat se zavedením institutu ekvivalentnímu činu jinak trestnému – např. čin jinak ohrožující či porušující zájmy společnosti. A v neposlední řadě by ustanovení o nařízení ochranného opatření obsahovalo možnost nařízení pouze ambulantní léčby, jelikož nařídít ústavní léčení značně převyšuje kompetence přestupkové komise. Pokud však o nutnosti ambulantní léčby rozhodne přestupková komise na základě posudku znalce, nespátřuji v takovém postupu překročení pravomocí přestupkové komise v podobě zásahu do základních práv a svobod jednotlivce.

V případě P 52,59/2009 soud prvního stupně i soud odvolací dali za pravdu státnímu zástupci a jednání pana D. bylo kvalifikováno jako TČ, avšak NS celý případ vrátil soudu prvního stupně k přehodnocení míry společenské škodlivosti. Současná situace se mi jeví jako nepřijatelná, protože k potrestání ani k léčení pachatele pravděpodobně nedojde. V případě, že protiprávní jednání nebude dosahovat intenzity TČ, bude posouzeno jako přestupek. Přestože tu bude existovat znalecký posudek o nebezpečnosti p. D., přestupková komise bude muset řízení odložit a sousedé pana D. budou i nadále žít ve strachu.

2.2.3 Součinnost přestupkové komise a policie

Poslední bod, který hrál roli v případě P 52,59/2009, se týká zásady součinnosti v přestupkovém řízení. Součinnost policie a přestupkové komise je zásadní, protože práce přestupkové komise spočívá v mnoha ohledech na úkonech provedených policií. Proto by úvodní věta § 2 zákona o policii „Policie slouží veřejnosti“ či následující věta: „Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek“ či ustanovení § 11 zákona o policii nazvané „Přiměřenost přístupu“, měly být policií důsledně dodržovány.

V některých případech se však stává, že policie přijede na místo, kde mělo dojít k přestupku, a má zde možnost zajistit veškeré možné důkazy. Především jde o ty, které by napomohly určit totožnost pachatele, např. zajistit otisky prstů. V tomto případě bývá někdy

¹⁰⁸ Čin jinak trestný je mimo jiné čin, který byl spáchán za okolností vylučujících protiprávnost (viz JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. s. 124.

policie nedůsledná, resp. se nesnaží takové důkazy zajistit. V případě P 52,59/2009 v souvislosti s majetkovým deliktem řádně nezajistili stopy, když v zimě došlo k rozbití okna paní Z., a proto nebylo možné s určitostí říci, kdo byl pachatelem.

Pro přestupkové řízení je důležité, aby policie postupovala řádně a každé oznámení prošetřila. V praxi se pak ale velice často můžeme setkat s nečinností policie. Tak například pokud je policie přivolávána vícekrát, řekne si, že se bude pravděpodobně jednat o jakési poblouznění samotného poškozeného, který se pak často setkává spíše s určitým zlehčováním celé situace ze strany policie, v horším případě s vlastním ponižením.¹⁰⁹ Tato situace nastala i v případě P 52,59/2009, kdy paní Z. opakovaně telefonovala policii, aby nahlásila jednotlivé útoky vůči své osobě. Pro paní Z. byla tato hlášení důležitá, jelikož měla potvrdit hrubé jednání ze strany pana D. Když však paní Z. volala již po několikáté, nebrali ji policisté vážně a odbývali ji, že to jistě nebude tak hrozné.

Stejně jako v ostatních druzích řízení, i pro přestupkové řízení platí, že musí být hospodárné, ale především bez průtahů. Proto má policie § 58 odst. 2 PřesZ stanoven postup a lhůtu pro oznámení přestupku správnímu orgánu, resp. přestupkové komisi.¹¹⁰ Policie má však zpravidla pocit, že tato lhůta není vyjádřením nejzazšího termínu pro oznámení přestupku, ale doba, kterou musí zásadně dodržet, než věc oznámí. To však opět práci přestupkové komisi ztěžuje, protože při ústním jednání dochází k tomu, že svědkové už si nevzpomínají, jak přesně se celá věc udála.

Vzhledem k této zásadní roli je důležité, aby šetření poskytovaná policií přestupkové komisi, byla provedena precizně. Navíc jednání, které se může zpočátku jevit jako přestupek, může být posléze posouzeno jako trestný čin. Avšak byla-li zanedbána počáteční fáze šetření prováděná policií, např. při zajištění důkazů vedoucích k identifikaci obviněné osoby, bude velice obtížné takové pochybení později napravovat. Důsledky pak mohou mít zásadní vliv na správné vyřešení případu (např. dopadení, usvědčení pachatele).

Proto bych *de lege ferenda* navrhovala, aby pro policisty, kteří zanedbají své povinnosti, aniž by k tomu měli náležitý důvod, byla zavedena přiměřená sankce, např. v podobě finančního postihu. V případě, že by se jednalo o začínajícího policistu, měl by být vždy v doprovodu zkušenějšího policisty. Zabránilo by se tak mnohým zbytečným pochybením ze strany policie.

¹⁰⁹ Srovnej s rozhodnutím ESLP ze dne 28. 10. 1998, *Osman v. Spojené království*, stížnost č. 23452/94.

¹¹⁰ § 58 odst. 2 PřesZ: „...Oznámení učiní orgán policie nejpozději do třiceti dnů ode dne, kdy se o přestupku dozví.“

2.2.4 Závěr

Závěrečná kapitola se zabývala některými problematickými otázkami, které vyvstaly v případě P 52,59/2009. Jednoroční délka prekluzivní lhůty dle PřesZ již byla několikrát označována za příliš krátkou.¹¹¹ Podobně i v případě P 52,59/2009 se zdálo, že lhůta jeden rok od spáchání, resp. dokončení, protiprávního jednání je nedostačující pro rozhodnutí o všech opravných prostředcích.

V porovnání s trestněprávní úpravou, kde je délka promlčecí doby od tří do dvaceti let dle závažnosti TČ, se jednoroční lhůta dle PřesZ zdá být krátká. Přestupky jsou však protiprávní činy o nižší společenské škodlivosti, což by mělo ospravedlňovat jednoroční prekluzivní lhůtu dle PřesZ. Navíc se do běhu prekluzivní lhůty nepočítává doba, kdy je o činu vedeno trestní řízení. V neposlední řadě by mohlo docházet k záměrnému prodlužování ze strany samotných správních orgánů.

Naproti tomu k prodlužování může dojít i ze strany samotného obviněného z přestupku s úmyslem vyhnout se potrestání. V tomto případě je však povinností správního orgánu, tedy přestupkové komise, aby dohlížel nad dodržováním lhůt, aby nedával obviněnému možnost bezdůvodně protahovat průběh celého řízení.

Za správné považují řešení, se kterým počítá návrh nového přestupkového zákona, kdy by mělo dojít k odstupňování prekluzivních lhůt podle závažnosti přestupku, které by mělo sjednotit délky prekluzivních lhůt dle PřesZ a dle speciálních zákonů. Tato úprava bude odrážet nižší společenskou škodlivost přestupků a zároveň bude adekvátní jednotlivým skutkovým podstatám přestupků.

Další podkapitola se zabývala vyšetřením psychického stavu obviněného z přestupku, a to ve dvou rovinách. Přestupková komise má ze zákona povinnost zkoumat přičetnost obviněného z přestupku, a to na základě znaleckého posudku. Obviněný z přestupku na základě principu právního státu nemá povinnost podrobit se psychiatrickému vyšetření (na rozdíl od trestního řízení). Přestupková komise tedy nemá pravomoc nařídít obviněnému, aby se podrobil psychiatrickému vyšetření ani v případě, že je zjevné, že obviněný trpí duševní poruchou. Obviněný se vyšetření nepodrobí, anebo se mu naopak podrobí.

V druhé rovině - uložení nebo neuložení sankcí, ochranných opatření - přestupková komise pachateli uloží sankci za přestupek, což však věc nevyřeší, protože by mu mělo být uloženo ochranné léčení. Pokud se vyšetření duševního stavu pachatel podrobí a bude

¹¹¹ Návrh poslanců Jana Chvojky, Jeronýma Tejce, Bohuslava Sobotky, Stanislava Křečka a dalších ze dne 17.2.2012 na vydání zákona, kterým se mění zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (tisk č. 585), kterým měla být prekluzivní lhůta prodloužena na dva roky.

zjištěno, že trpí duševní poruchou, bude věc dle § 66 odst. 1 písm. b) odložena pro duševní poruchu osoby podezřelé ze spáchání přestupku. Takové řešení však není žádoucí.

Způsobem, jak věc vyřešit, by mohlo být následování úpravy dle TrZ, a to ve třech směrech. Zaprvé by byla obviněnému z přestupku výslovně uložena povinnost podrobit se psychiatrickému vyšetření, zadruhé by bylo třeba zavést institut činu jinak porušujícího nebo ohrožujícího zájmy společnosti a zatřetí rozšíření výčtu ochranných opatření o ochranné ambulantní léčení.

Poslední podkapitola se zabývala postupem jednotlivých správních orgánů a jejich vzájemné součinnosti, jež jsou důležitým aspektem pro správné a rychlé rozhodnutí ve věci. Zásadní v přestupkovém řízení o přestupcích proti občanskému soužití je součinnost policie a přestupkové komise, a to zejména při zajištění důkazů policií, nedůsledném prošetření oznámení o spáchání přestupku či zbytečném prodlužování jednotlivých úkonů policií. Možným řešením této situace by bylo zavedení přiměřených sankcí za nedůsledný postup policie. Pokud by se jednalo o začínajícího policistu, neměl by například zajišťování důkazů provádět sám a měl by být doprovázen zkušenějším kolegou.

Závěr

V úvodu jsem vyslovila čtyři hypotézy (vymezení hranice mezi TČ a přestupkem není ostré, délka prekluzivní lhůty je nedostatečná, přestupková komise nemá pravomoc nařídít obviněnému z přestupku vyšetření psychického stavu, součinnost přestupkové komise a orgánů Policie ČR je nedostatečná), jejichž potvrzení či vyvrácení, bylo meritem celé práce.

První hypotéza byla na základě teorie i praktických poznatků potvrzena. Přesná hranice mezi přestupkem a TČ, která by byla určena pouze objektivními kritérii, neexistuje. Kritéria, kterými je tvořena hranice mezi přestupkem a TČ, jsem rozdělila do dvou skupin.

První skupina je určována mírou společenské škodlivosti, která je dána zákonnými znaky skutkových podstat, z nichž můžeme jmenovat možný nebo skutečně způsobený následek, jako je tomu u TČ pomluvy a skutkové podstaty dle písm. a) PřesZ, u TČ křivého obvinění a přestupku dle písm. c). Dalším kritériem je prvek veřejnosti, či pouhé přesvědčení, že jde o určitou osobu jako v případě TČ hanobení národa, rasy etnické nebo jiné skupiny osob a skutkové podstaty dle písm. b) PřesZ. Společenská škodlivost je posuzována také dle intenzity jednání, rysů útoku, okolností případu, pohnutek či osoby pachatele.

Míra společenské škodlivosti, však není vždy explicitně určena některým znakem skutkové podstaty daného TČ (přestupku), proto v mnoha případech (přestupek dle písm. c) a TČ výtržnictví), dojde k odlišení na základě jedné ze zásad přestupkového řízení - „ultima ratio“.

Druhá skupina je v současné době pouze potenciálním kritériem, kam jsem zařadila recidivu pachatele. Avšak s ohledem na programové prohlášení vlády se domnívám, že na základě zavedení registru přestupků, resp. zásady „třikrát a dost“, kdy by došlo ke kriminalizaci protiprávních činů, přestože by nebyly splněny formální znaky TČ, by recidiva mohla představovat další kritérium pro odlišení obou institutů a přispět tak ke zvýšení právní jistoty i k posílení všech čtyř funkcí přestupkového, resp. trestního řízení.¹¹²

Dle mého názoru je tedy správné, že onu hranici dělicí skutky na přestupky a TČ máme vytvořenu na základě několika kritérií a že dochází k jejímu přizpůsobení daným skutečnostem tak, aby bylo možné posoudit daný případ adekvátním způsobem. Tímto tedy dochází k určitému prolomení institutu právní jistoty, které je však odůvodnitelné a navíc umožňuje individuální přístup a hodnocení jednotlivých případů.

V druhé části jsem se věnovala některým nástrojům přestupkové komise v rámci přestupkového řízení a otázce jejich efektivnosti. Druhá hypotéza byla opět potvrzena.

¹¹² Funkce trestního práva jsou represivní, ochranná, preventivní a regulativní.

Přestože se do jednorocní prekluzivní lhůty nezapočítává doba, kdy je o skutku vedeno trestní řízení, je v porovnání s trestněprávní úpravou nepřiměřeně krátká. Vydat během této lhůty konečné rozhodnutí je v některých případech velice obtížné. Obvinění z přestupku situace často využívají, ale jak jsem již uvedla výše, je povinností správního orgánu, aby takovým zneužíváním a prodlužováním ze strany obviněného zabránil. Ovšem na druhou stranu otázkou zůstává, kdo bude dohlížet nad tím, aby tohoto institutu nezneužíval sám správní orgán, pokud se bude chtít vyhnout dalšímu řešení daného případu. V tomto ohledu zatím žádné řešení nevidím. Vítám však navrhované řešení, které počítá s odstupňováním dob prekluzivní lhůty podle závažnosti přestupku a tím i částečné zharmonizování s trestněprávní úpravou.

Třetí hypotéza se týkala pravomoci přestupkové komise nařídít obviněnému, aby se podrobil vyšetření psychického stavu. Takovou pravomocí přestupková komise nedisponuje. I třetí hypotéza tedy byla potvrzena. V otázce řízení o přestupku, kde jako obviněný vystupuje osoba trpící duševní poruchou, spatřuji nejzávažnější nedostatky, co se současné právní úpravy týče.

Tento problém je nutné řešit ve dvou rovinách: nejprve by měla přestupková komise zjistit, zda byl spáchán přestupek. K tomu ale potřebujeme mimo jiné vědět, zda byl pachatel v době spáchání přestupku příčetný. Povinnost zjišťovat duševní zdraví obviněného z přestupku má přestupková komise ze zákona, obviněný z přestupku však nemá povinnost se tomuto vyšetření podrobit. Na rozdíl od trestního řízení, kde je tato povinnost výslovně stanovena, podobné ustanovení v PřesZ i v SŘ chybí.

Druhá rovina - spočívající v „potrestání“ osoby, která protiprávní čin spáchala a která trpí duševní poruchou - se rozpadá do dvou možných situací. Obviněný se podrobí vyšetření psychického stavu, bude shledán nepřičetným pro duševní poruchu, ale k jeho potrestání nedojde, jelikož nespáchal přestupek. Pokud se nepodrobí, bude potrestán a bude mu uložena jedna ze sankcí dle PřesZ. Obě situace jsou však nepřijatelné.

Případ P 52,59/2009 zřetelně dokládá nedostatečnost právní úpravy. I kdyby došlo k nabytí právní moci rozhodnutí před uplynutím prekluzivní lhůty, nemohl by pan D. být odpovídajícím způsobem „potrestán“. Uložení sankce by v jeho případě nic neřešilo. Co víc, jeho situace by nemohla být přiměřeně vyřešena, ani kdyby se vyšetřit nechal, protože v takovém případě by mu nemohla být uložena ani sankce. Nebyl by totiž spáchán přestupek. Proto tu byla snaha postavit případ na vyšší společenské škodlivosti, aby soud mohl nařídít vyšetření jeho duševního stavu a aby mu mohl uložit přiměřený trest, resp. ochranné opatření.

Za současné právní úpravy nemůže být dosaženo cíle přestupkového řízení (zjištění, zda byl spáchán přestupek, kdo je pachatelem a uložení adekvátní sankce), a to ve dvou bodech ze tří. Následuje i další otázka - proč čekat, až dojde k závažnějšímu porušení zákona, když by i přestupková komise mohla mít účinné nástroje působící preventivně.

Dle mého názoru zde veřejný zájem přesahuje zájmy jednotlivce a omezení jeho základních práv a svobod je tak racionální a odůvodnitelné. Domnívám se tedy, že současná úprava PřesZ by měla doznat změn ve třech směrech. Za prvé, zakotvit výslovnou povinnost podrobit se psychiatrickému vyšetření. Za druhé, zavést do PřesZ institut činu jinak ohrožujícího či porušujícího zájmy společnosti. A za třetí, rozšířit výčet ochranných opatření o ochranné ambulantní léčení, které nepředstavuje tak velký zásah do základních práv a svobod jednotlivce jako ústavní léčení, které bych naopak ponechala pouze soudům.

Bylo by tak učiněno za dost účelu přestupkového řízení a stát by tak měl adekvátní nástroj pro „potrestání“ osob trpících duševní poruchou v rámci přestupkového řízení. Je totiž nepřijatelné, aby protiprávní činy, které spáchá osoba trpící duševní poruchou a které nedosahují intenzity TČ, na jedné straně zůstaly nepotrestány a na straně druhé, aby těmto osobám nebyla zajištěna řádná léčba, která má kromě represivní, také funkci preventivní.

V úvodu své práce jsem se dotkla základní myšlenky celé soustavy ochrany jednotlivce, kterou je třeba dodržovat. Zachování možnosti obrátit se například na ESLP je důležité, avšak funkčnost základních prostředků obrany a ochrany jednotlivce proti protiprávnímu jednání je ještě důležitější. Pokud by správně fungovala ochrana poskytovaná správními orgány, nebylo by nadnárodních institucí třeba. Proto je nevyhnutelné začít hledat a odstraňovat nedostatky právní úpravy i samotného postupu v těch nejnižších člancích, a zjednodušit tak přístup k ochraně práv jednotlivce a umožnit tak následné správné vyřešení věci.

Bibliografie:

A. monografie

1. ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 16. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009. 432 s.
2. ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav. *Přestupkové právo: Komentář k zákonu o přestupcích a výňatky ze souvisejících zákonů*. 17. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2011. 457 s.
3. DUTERTE, Gilles. *Cour européenne des Droits de l'Homme: Extraits clés de jurisprudence*. Conseil de l'Europe: Německo. 2003. 410 s.
4. HAYEK, Friedrich. *Právo, zákonodárství a svoboda*. 2. vydání. Praha: Academia, 1991. 415 s.
5. HENDRYCH, Dušan, a kol. *Správní právo: Obecná část*. 5. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 790 s.
6. HENDRYCH, Dušan, a kol. *Správní právo: Obecná část*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 837 s.
7. HORZINKOVÁ, Eva., ČERNÝ, Jan. *Přestupkové řízení: Příručka pro praxi přestupkových orgánů obcí, krajských úřadů a dalších správních orgánů*. Praha: Linde. 2005. 688 s.
8. JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 534.
9. JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Správní řád: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. 690 s.
10. MATES, Pavel. *Základy správního práva trestního*. Praha: C. H. Beck, 2008. 202 s.
11. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: ASPI, 2009. 464 s.
12. ŠÍŠKEOVÁ, Sylva, LAVICKÝ, Petr. *Přehled judikatury ve věcech správního trestání*. Praha: ASPI, 2006. 823 s.
13. ŠTĚCHOVÁ, Markéta, a kol. *Právní ochrana etnických menšin v ČR*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 165 s.
14. VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: BOVA Polygon, 2006. 1042 s.

B. sborníky:

1. SKULOVÁ, Soňa, a kol. *Správní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 428 s.
2. HORZINKOVÁ, Eva., KUČEROVÁ, Helena. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. s. 368.
3. HORZINKOVÁ, Eva., ČERNÝ, Jan. *Zákon o přestupcích s komentářem a judikaturou*, 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 480.
4. JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2010. 912 s.
5. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s.

C. odborné články

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 4, s. 273-280.
2. JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v agentuře IMPAX, spol. s r. o., 2009, roč. 19, č. 10, s. 36-42.

3. KLAPAL, Vít. Možnosti omezení osobní svobody osoby podezřelé za spáchání přestupku. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 6, s. 173-175.
4. MATES, Pavel. K odlišnostem v zákonné úpravě přestupků. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 7, s. 208.
5. VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking?: Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2009. č. 11. s. 331.
6. PRÁŠKOVÁ, Helena. Východiska budoucí právní úpravy správního trestání. *Právní praxe*. 1999, č. 7, s. 447-456.
7. ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2010, č. 4, s. 99.

D. právní předpisy:

1. zákon č. 88/1950 Sb., trestní zákoník správní, ve znění zákona č. 14/1957 Sb.
2. zákon č. 40/1961 Sb., občanský zákoník, v.z.p.p.
3. zákon č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, ve znění zákona č. 20/1987 Sb.
4. zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád v.z.p.p.
5. zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, v.z.p.p.
6. zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích, v.z.p.p.
7. zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v.z.p.p.
8. zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, v.z.p.p.
9. zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v.z.p.p.
10. zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, v.z.p.p.
11. zákon č. 131/2001 Sb., o hlavním městě Praze, v.z.p.p.
12. zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), v.z.p.p.
13. zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin v.z.p.p.
14. zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, v.z.p.p.
15. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád v.z.p.p.
16. zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
17. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v.z.p.p.
18. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v.z.p.p.
19. sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, v.z.p.p.
20. usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v.z.p.p.
21. vyhláška č. 120/1976 Sb. ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, v.z.p.p.
22. vyhláška č. 345/2000 Sb., o ověřování zvláštní odborné způsobilosti
23. vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, v.z.p.p.

E. judikatura:

1. rozsudek NS ze dne 2.9.1965, sp. zn. 5 Tz 38/65
2. usnesení NS ze dne 17.12.1989, sp. zn. 6 Tz 37/89
3. rozsudek NS ze dne 16.2.2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011
4. rozsudek NS ze dne 23.3.2011, sp.zn. 8 Tdo 282/2011
5. rozsudek NS ze dne 9.3.2011, sp. zn. 8 Tdo 154/2011

6. rozsudek NSS ze dne 8.12.1924 Boh. A 4208/24 (1155/24)
7. rozsudek NSS ze dne 30.11.2004, sp. zn. 3 As 24/2004
8. rozsudek NSS ze dne 26.10.2005, sp. zn. 6 As 65/2004
9. rozsudek NSS ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 3 As 57/2004.
10. rozsudek NSS ze dne 17.1.2007, sp. zn. 2 As 60/2006
11. rozsudek NSS ze dne 31.5.2007 sp. zn. 8 As 17/2007
12. rozsudek NSS ze dne 8.11.2007, sp. zn. 9 As 40/2007
13. rozsudek NSS ze dne 21.12.2007, sp. zn. 4 As 40/2007
14. rozsudek NSS ze dne 14.2. 2008, sp. zn. 7 As 13/2007
15. rozsudek NSS ze dne 12.3.2009, sp. zn. 7 As 9/2009
16. rozsudek NSS ze dne 14.12.2009, sp. zn. 5 As 104/2008
17. rozsudek NSS ze dne 23.4.2010, sp.zn. 5 As 76/2009
18. Rozsudek NSS ze dne 21.12.2010, sp. zn. 9 As 89/2010
19. náleží ÚS ze dne 23.8.1994, sp. zn. Pl. ÚS 47/93
20. usnesení ÚS ze dne 3.10.1995, III. ÚS 101/95
21. náleží ÚS ze dne 18.3.1996, sp. zn. I. ÚS 198/95
22. usnesení ÚS ze dne 2.11.1999, sp.zn I. ÚS 254/99
23. náleží ÚS ze dne 8.2.2000, sp. zn. I. ÚS 156/99
24. náleží ÚS ze dne 17.1.2001, sp. zn. Pl. ÚS 9/2000
25. usnesení ÚS ze dne 2.10.2001, sp. zn. II. ÚS 435/01
26. náleží ÚS ze dne 28.6.2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/2004
27. náleží ÚS ze dne 6.6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04
28. náleží ÚS ze dne 6.6 2006, sp. zn. IV.ÚS 335/05
29. náleží ÚS ze dne 25.10.2011 sp. zn. Pl. ÚS 14/09
30. Rozsudek ESLP ze dne 21. 2. 1984, *Öztürk proti Německu*, stížnost č. 8544/79
31. rozsudek ESLP ze dne 18.12.1986, *Johnston a ostatní vs. Irsko*, stížnost č. 9697/82
32. rozsudek ESLP ze dne 2.9.1998, *Lauko vs. Slovensko*, stížnost č. 26138/95
33. rozsudek ESLP ze dne 28.10.1998, *Osman v. Spojené království*, stížnost č. 23452/94
34. rozsudek ESLP ze dne 30.11.2010, *Hajduková vs. Slovensko*, stížnost č. 2660/03
35. rozsudek ESLP ze dne 18.1.2011, *Mikolajová vs. Slovensko*, stížnost č. 4479/03
36. rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 20.1.2009, sp.zn. 52 Ca 53/2008

F. internetové články:

1. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* [online]. Council of Europe, [citováno dne 14. 7. 2011]. Dostupné na <<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm>>.
2. POTMĚŠIL, Jan. *Centrální registr přešupků – očekávání versus realita*. [online]. JINÉ PRÁVO, 8.3.2012 [cit. dne 20.2.2012]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.com/2012/03/jan-potmesil-centralni-registr.html>>.
3. POTMĚŠIL, Jan. *Tvrší sankce pro pachatele přešupků* [online]. Deník veřejné správy, 23.11.2009 [citováno dne 15.1. 2012]. Dostupné na <<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6403281>>.
4. ZELENÝ, Petr. *Za drobné krádeže do vězení. Vláda projedná chronické „přešupkáře“* [online]. idnes.cz, 8.12.2012 [cit. dne 20.2.2012]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/registr-prestupku-prestupkovy-zakon-a-recidiva-fuu-/domaci.aspx?c=A120208_104557_domaci_zep>.
5. *Vie publique: Au coeur du débat publique. Qu'est-ce-que l'Etat de droit ?* [online]. 29. března 2009 [cit. 21. července 2011]. Dostupné na < <http://www.vie->

publique.fr/decouverte-institutions/institutions/approfondissements/qu-est-ce-que-etat-droit.html>.

G. ostatní internetové zdroje

1. <http://www.beck-online.cz>
2. <http://www.nalus.usoud.cz>
3. <http://www.nsoud.cz>
4. <http://www.nssoud.cz>
5. <http://www.portal.gov.cz>

H. ostatní zdroje

1. KINDL, Milan, ELIÁŠ, Karel, a kol. Správní řád. *Poradce*. č. 12. Český Těšín: PORADCE, s.r.o. 2005. s. 288.
2. návrh poslanců Jana Chvojky, Jeronýma Tejce, Bohuslava Sobotky, Stanislava Křečka a dalších ze dne 17.2.2012 na vydání zákona, kterým se mění zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (tisk č. 585).
3. programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4.8.2010.
4. spis P 52,59/2009 vedený KrÚ, sp. zn. TAJ 550,617/09.
5. stanovisko vlády č. 615 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v.z.p.p., a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 431) ze dne 17.8.2011.
6. výkladové stanovisko nejvyššího státního zástupce č. 5/2011 k uplatňování zásady subsidiarity trestní represe a škodlivosti činu.

Shrnutí

Činy porušující právní pravidla existovaly, dnes se s nimi můžeme setkat, ale i do budoucna je možné počítat s tím, že protiprávní jednání nevymizí. Proto je třeba mít systém, který nejenom trestá ty, kteří tato pravidla porušují, ale také je vychovává. V této práci se zabývám správním trestáním, přesněji přestupky. Jelikož je tato oblast příliš široká, zaměřím se na přestupky proti občanskému soužití, resp. na některé problematické aspekty související s jejich projednáváním.

V první kapitole se věnuji vymezení dvou pojmů – přestupku a TČ. Poté pracuji se samotným zněním § 49 PřesZ, a to před vydáním PřesZ a jeho současnému znění ve spojitosti s TČ odpovídajícími skutkovým podstatám dle § 49 PřesZ. Následuje kapitola týkající se hranice mezi TČ a přestupky, kde se snažím najít prvky, které by vytvořily jasnou hranici mezi oběma instituty. Hypotéza pro první část: Hranice mezi přestupky a TČ není ostrá.

Mezi prameny přestupkového práva nepatří pouze přestupkový zákon a zákony speciální. Radíme sem i dokumenty s nejvyšší právní silou jako je Listina či mezinárodní smlouvy dle čl. 10 Ústavy. Jednotlivá ustanovení přestupkového zákona čerpala inspiraci v těchto dokumentech, které představují důležitá interpretační vodítka pro výklad jednotlivých skutkových podstat dle § 49 PřesZ. Z tohoto důvodu jsem vybrala Listinu a Úmluvu, abych porovnala některá ustanovení chránící stejné zájmy jako skutkové podstaty přestupků proti občanskému soužití.

Druhá část pojednává o přestupkovém řízení, zásadách, kterými se řídí, roli přestupkové komise, jakož i o účastnících přestupkového řízení. Poté se budu zabývat některými problematickými aspekty přestupkového řízení. Cílem této části je potvrdit či vyvrátit tyto hypotézy: prekluzivní doba dle PřesZ je příliš krátká, přestupková komise nemůže nařídít obviněnému z přestupku, aby se podrobil vyšetření psychického stavu a součinnost přestupkové komise a policie je nedostačující.

Ačkoliv je esenciální zachovat možnost odvolání se k ESLP, fungování základního systému chránícího práva jednotlivce je ještě důležitější. Jinými slovy, pokud soudní systém na národní úrovni funguje správně, nebylo by nadnárodních institucí třeba. Proto se musíme snažit vylepšit národní právní předpisy, abychom tak usnadnili přístup k ochraně práv a umožnili národním orgánům efektivně rozhodovat.

Summary

As the acts breaching the law exist we need a system which not only penalizes but also teaches those who violate the law. That is why my thesis deals with the administrative criminal law, in particular with the administrative offences. But this sphere is too vast and for that reason I focus more precisely on the administrative offences against civil coexistence.

The first chapter is dedicated to the definition of two principle terms, one of which is an offence and the other one is a crime. Then I concentrate on the § 49 of the Code of Administrative Offences - the ancient version and also the current one. This domain is connected to crimes. The limit between them is not precisely defined, therefore I treat these more serious unlawful acts as well while trying to find the elements which constitute this border.

The civil coexistence is protected by the Czech law. One of the basic documents which is a part of the Czech constitutional system is the Charter of Fundamental Rights and Freedoms which is of the highest legal force and which stands above the Code of Administrative Offences. But it is the International law where the origin thoughts are anchored among those we can find i.e. the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. These two documents are so important for the interpretation that I have to mention them both.

The second part is more practical and concerns the offence procedure and the role of the Offences Commission. At first I describe the offence procedure and its principles in order to show the function of the Offences Commission.

Thanks to a real case of P 52,59/2010 I can demonstrate the questionable institutes which are related to the offence procedure. The aim of this part is to either confirm or disprove these hypotheses: the limitation period is too short, the Offences Commission cannot order the psychiatric examination and the cooperation between the Offences Commission is insufficient.

Although it is necessary to protect and to preserve the possibility to appeal to the European Court of Human Rights, the function of the basic defense mechanism protecting the individuals is of more importance. In other words, if the national judicial system works right there will be no need to go to the supra-national court. Thus we have to keep enhancing our national legal rules in order to make the protection of rights more accessible as well as to enable the right decision making.

Klíčová slova

Přestupek, přestupková komise, přestupkové řízení, přestupky proti občanskému soužití, prekluzivní lhůta, rozdíl mezi přestupkem a TČ, součinnost, TČ, účastníci přestupkového řízení, vyšetření psychického stavu, zásady přestupkového řízení

Key words

Cooperation, Crime, Difference between Crimes and Offences, Limitation Period, Offence, Offences against civil coexistence, Offences Commission, Offences Procedure, Parties to Offences, Principles of Offences Procedure, Psychiatric Examination

Příloha

Obsah spisu P 52,59/2009

Pan D. svým jednáním narušuje občanské soužití. Dne 17. dubna 2009 byly na policii učiněny dva úřední záznamy o podání vysvětlení. K sepsání dalších dvou úředních záznamů o podání vysvětlení došlo o dva měsíce později, dne 16. června 2009. V obou případech šlo o téhož původce, shodné jednání i téže osoby poškozené, proto došlo ke spojení obou věcí. Předmětem celého nesváru je poklidné sousedské soužití.

Pan D. býval dobrý soused. Do obce se přistěhoval cca před deseti lety a ke svým sousedům se choval slušně. Avšak po určitém čase, tj. asi rok a půl před podáním oznámení, se začal vůči svým sousedům chovat hrubě. Vše vyvrcholilo dne 11. dubna 2009, kdy byl pan D. na své zahradě a začal hrubě urážet svoji sousedku paní Z., když na ni křičel: „Není nikdo zvědavý na tu tvoji posranou prdel. Krávo, zalez, obtěžuješ, schovej toho poštěváka.“ Týž den odpoledne přidal výhrůžky: „Paní Z., jestli ten pes vleze na můj pozemek, tak ho rozřežu motorovou pilou.“ A pokračoval: „A co ty, kurvo, děláš v noci. Všechno vím. Tě zničím, ty kurvo. Budu s tebou hned hotovej.“ Odpolednímu slovnímu napadení byla přítomna i paní B., která vše potvrdila. A dále dodala, že i ji samotnou označil takovými nevybíravými slovy. V tomto jednání pan D. pokračoval i v měsíci květnu a červnu, kdy k takovému neslušnému jednání došlo i před vnukem paní B.

Dne 10. července 2009 byl vyhotoven úřední záznam o podání vysvětlení, ve kterém pan D. uvádí, že to není on, kdo narušuje občanské soužití, ale naopak jeho sousedé – paní Z., paní B., paní H. Toto obtěžování ze strany jeho sousedů trvá již dvanáct let, ale poslední tři roky se zvyšuje. Tyto sousedky ho v noci budí, čímž narušují psychické zdraví pana D., pronásledují ho, snaží se ho „vytěsnit“. Na základě tohoto hrubého jednání se tedy pan D. brání tím, že je uráží. Dále tvrdí, že pes paní Z. chodí na jeho pozemek, protože si paní Z. svého psa neuvazuje na vodítko. Navíc má pan D. pocit, že navádí i své vnučky, aby pana D. obtěžovaly.

Koncem července a v měsíci srpnu pan D. zaslal přestupkové komisi dvě vyjádření prostřednictvím podatelny MěÚ a jeden email. V rámci této korespondence nejprve uvádí, že se nemůže dostavit k podání vysvětlení, že by to bylo možné pouze „tento měsíc (tedy měsíc červenec. Email je však ze dne 28. července), nebo až v září“. A dále obviňuje členy komise z podjatosti. Následně se omlouvá, že se nemůže dostavit, aby podal vysvětlení, protože již

vše řekl policii a tato svá tvrzení nechce měnit. V této omluvě ještě rozšiřuje své tvrzení. K obtěžování jsou dle jeho názoru zvány ještě další osoby. Paní Z. ho navíc obtěžuje „zákeřným našeptáváním, špiclováním a buzením.“ Dále tvrdí, že paní Z. má úchylné úmysly, protože když si pan D. pustí erotický film, myslí si, že má dámskou společnost, a tímto způsobem špicluje. Svého vnuka prý paní Z. učí, že pan D. je úchylek. Tento dopis končí tím, že dle jeho názoru má právo se ohradit, jelikož žije v demokratickém státě. V posledním dopise zopakuje, že se domnívá, že je přestupková komise vůči němu zaujatá a přeje si postoupení celé věci na „krajské zastupitelství“ do Pardubic.

Pan D. se nakonec k podání vysvětlení dostavil dne 1. září 2009. Přestupkovou komisí byl požádán, aby vysvětlil pojmy „našeptávání“ a „verbální napadání“, kterého se měly vůči jeho osobě dopustit paní B. a paní Z. Prvně zmíněným pojmem pan D. rozumí „opakování vět polohlasem, které se dotýkají mého osobního života a činí mi tak psychické příkoří.“ Verbálním napadáním pak slovní obtěžování ve formě opakování vět, které někdo dotyčným osobám „donese“, např. někdo, kdo může znát plány pana D., jeho režim dne, atd. Dále je dotazován, zda se cítí zdravý, načež pan D. odpovídá, že se cítí absolutně zdravý. Na otázku, kdy skončí s hrubým jednáním vůči svým sousedům, odvětil, že je to pouze v sebeobraně, a to formou, jakou je obtěžován on sám. Celý rozhovor je ukončen dodatkem pana D., kdy tvrdí, že se jedná o psychické pronásledování jeho osoby za účelem získání jeho majetku, o který pravděpodobně usilují.

K tomuto paní Z. uvádí, že dříve bylo vše v pořádku, avšak projevy jeho hrubého chování se stupňují. Nyní má tedy strach, protože někdy dochází i k vyhrožování. Na doporučení policie si jako důkaz pořídila zápisky o jeho hrubém chování. Dodává, že neuráží pouze ji, ale např. i členy MěÚ a další osoby.

Na základě těchto skutečností byla panu D. přestupkovou komisí uložena bloková pokuta za přestupek dle § 49 odst. 1 písm. c) PřesZ. Pan D. však v průběhu vyhlášení sankce jednání bez jakéhokoli vyjádření opustil. Blokovou pokutu tedy nebylo možno uložit, protože postoj pana D. k uložení pokutě nebyl bezpečně znám.¹ Přestupková komise však přesto poslala panu D. upomínku k zaplacení blokové pokuty. Pan D. napsal stížnost na postup přestupkové komise na krajský úřad, který vrátil případ přestupkové komisi k došetření a ve svém vyjádření uvedl, že přestupková komise odeslala výzvu k dořešení na nesprávném tiskopise nazvaném „upomínka“.

¹ Blokové řízení je druh zkráceného řízení. Proto, aby se přestupek mohl projednat v blokovém řízení, musí být spolehlivě zjištěn, nepostačí domluva a obviněný z přestupku je ochoten pokutu zaplatit. V blokovém řízení pak nelze projednat návrhové přestupky (viz § 84 PřesZ).

V prosinci roku 2009 se konalo ústní jednání, při kterém pan D. uvádí, že své jednání nepovažuje za obtěžování, nýbrž za reakci na slovní obtěžování paní Z., která si pro sebe říká, že tady žádná dílna nebude, což slyší dost často. Dále vždy, když jde pan D. do stodoly, paní Z. ho pozoruje, nadává a slovně napadá (jako příklad uvádí: „P. D., zkurvenej hajzl, neví, o co se jednalo.“ A dodává, že jsou na něho všechny sousedky domluveny). Na počínání své sousedky paní Z. si stěžuje už asi čtvrtým rokem, ale protože v tomto nebylo nic učiněno, brání se sám.

Podobné to je i s chováním paní B. Na otázku od kdy toto obtěžování ze strany sousedek trvá, odvětil, že intenzivní formou půl hodiny před tím, než zemřela jeho matka, tj. od 9. ledna 2006. Na adresu paní Z. a paní B. říká, že vše začalo již dříve, než zemřela jeho matka, již od dob první republiky a od jeho strýce a on sám se považuje pouze za dědice těchto problémů. Dále upřesňuje, že „vše může být řízeno jiným člověkem, ale stále se jedná o vytěšňování.“ Termín „vytěšňování“ vymezuje jako působení na jeho osobu, resp. „přimět někoho vystrčit ho z jeho pozice, a to zejména k jeho vztahu k majetku a dále i ve vztahu k sexu.“ Na otázku, zda se cítí zdrav, odpovídá, že ano. Svě vystoupení pak uzavírá tím, že by bylo třeba vyšetřit zdravotní stav paní H., která pana D. obtěžuje nejvíce a dále, že se dostaví na dořešení celé věci bez předvolání dne 15. prosince 2009.

Paní Z. opravuje pana D., který tvrdí, že jejich sousedské vztahy jsou špatné už čtyři roky, když uvádí, že tato situace trvá pouze 2 roky, protože, když s paní Z. ještě žil její bývalý manžel, vše bylo v pořádku. Ještě před tím, než se manžel paní Z. odstěhoval, roznesl o něm pan D. letáky, v nichž pana Z. označuje za agenta StB. Na policii pak oznámil, že ho chtěl pan Z. otrávit. V poslední době útoky pana D. ustaly, ale obecně o nich ví celá vesnice. Lidé z něho ale mají strach, protože si stále vymýšlí. V noci mu zvoní alarm, který ruší noční klid, což vadí i paní H., která vstává do práce a nemůže kvůli tomu spát. O panu D. se domnívá, že je to podivín, protože např. do plotu vyřezává díry, kterými na jeho pozemek vniká pes paní Z. či slepice od sousedů. A později vyhrožuje, že psa paní Z. rozřeže motorovou pilou. Stupňující se intenzita jednotlivých útoků je patrná z dalšího incidentu, a to rozbití okna paní Z.

Z výslechu paní B. vyplývá, že pan D. vypadá velice inteligentně, a proto je jeho chování těžko vysvětlitelné. Paní B. bylo panem D. vyhrožováno: „B., ty se modlí, u vás se něco strašného stane.“ Dále používá vulgární výrazy, když na paní B. volá: „Ty kurvo B., nikdo není na tebe zvědavěj. Ty si myslíš, že jsem blázen, ale já blázen nejsem.“ Dále dodává, že slyšela, jak obdobným způsobem nadává, resp. vyhrožuje, i paní Z.: „Ty kurvo, já tě zlikviduju. Víš, co děláš v noci.“ Celou věc pak paní B. uzavírá příhodou, kdy její osmiletý

vnuk jezdil po chodníku a nepozdravil pana D., který se rozčílil a začal nadávat. Proto paní B. vyšla za nimi na ulici a poučila vnuka, že pana D. zdravit musí, protože je starší. Vnuk však odvětil: „Toho zdravit nebudu, protože ti sprostě nadává.“

K celému případu měli být vyslechnuti ještě další čtyři svědci. Paní P. se omluvila, protože zmiňované slovní potyčce přítomna nebyla. Pan Ř. sdělil, že už delší dobu pana D. neviděl, ale že si je vědom jeho jiného pohledu na svět, za který snad může i samotářský život, který vede. Pan L. potvrdil, že k hrubému jednání ze strany pana D. vůči paní Z. a B. skutečně dochází asi od začátku roku 2009. Posledním svědkem byla paní Š., dcera paní H., která si přála být vyslyšena na místo své matky, jejíž zdravotní stav není dobrý. Přestože bydlí v jiné obci než pan D., dojíždí tam pomáhat svým rodičům. Několikrát byla přítomna tomu, kdy pan D. vyběhl z vrat a směrem k domu paní H. začal křičet sprostá slova, avšak konkrétní osoby nejmenoval. Někdy jen křičí, aniž by vyšel ven. Paní H. prý s panem D. problémy nikdy neměla, a proto se jeho chování velice diví. Jediným důvodem by mohla být sousedská návštěva paní Z. Hrubé chování pana D. prozatím ustalo.

Ve společném řízení bylo rozhodnuto, že pan D. zaplatí pokutu ve výši 2.000,- Kč a náklady řízení za přestupky dle § 49 odst. 1 písm. c) PřesZ za hrubé slovní napadení paní Z. a tedy za úmyslné narušení občanského soužití jiným hrubým jednáním. A dále za průběžné hrubé slovní napadání sousedů od měsíce května, čímž úmyslně narušil občanské soužití jiným hrubým jednáním.

Pan D. se proti tomuto rozhodnutí v lednu 2010 odvolal. Uvedl, že nesouhlasí s nepřiměřeně vysokou pokutou 3.000,- Kč, kdy měl pouze jednou použít slovo „kurva“, protože to bylo v rámci sebeobrany, když docházelo k nepřetržitému obtěžování jeho osoby paní Z. Dále vyvrací tvrzení, že by vztahy mezi ním a paní Z. byly dobré, když s ní ještě žil její bývalý manžel. Navíc tvrdí, že Z. jsou ve svém počínání vedeni zájmem o majetek pana D., který nemá v úmyslu pozemek prodat, a toto je hlavní důvod vytěšňování ze strany paní Z.

Pan L. není dle jeho názoru věrohodným svědkem, protože nesouhlasil s vytěžením lesa, což pan D. doporučil synovi pana L. z důvodu rozsáhlé hniloby. Paní B. je zaujatá vůči panu D. již od narození, protože spory o hranice jejich pozemků existují již od dob první republiky. Paní B. začala posunovat hranice tím, že vysazovala nové stromky na pozemek pana D. K posunutí hranic došlo poprvé kolem r. 1920. Dalším nevhodným chováním je dle pana D. výchova vnuka paní B., která ho učí, že pan D. je úchylák. Paní B. navíc chodí pana D. budit v noci se svými kamarádkami a dokonce je prý slyšel říkat, že budou mít křivé svědky. Dále opakuje podjatost člena komise, který se má často odvolávat na tetu pana D.,

kteřá má zájem na jeho pozemcích a snaží se proto ovlivňovat praktické lékaře a „šmířovat“ jeho zdravotní stav.

Svěděk, paní P., prý obtěžovala už jeho bratra a nyní i pana D. pod záminkou, že jde o námluvy. Ve skutečnosti prý ale jde o vytěsnění pana D. z dědictví po jeho babičce V., která zemřela v lednu 2010. K odvolání přikládá i seznam vět, které si poznamenal a které použili již vyslechnutí svědci (paní Z., paní H., paní B., pan L., ad.): „Vybíral v bance čtrnáct tisíc. Byl darovat krev, zkurvenej hajzl P. D. Otrávíme ho, hajzla zasranýho. Zkurvenej hajzl, neví, o co se jednalo. Musí jít na ortopedii. Budeme mít tři křivé svědky, my si to obhájíme, že jsou to námluvy. Šak my tě dostaneme z L. (název obce). Dělal pětkrát autoškolu, zkurvenej úchylák. To je pakárna, když tě budíme. To máš za toho psa...“

Poté ještě uvádí způsob, jakým je v noci buzen. Přehrávání zvuků krátce na hodně decibelů, padající pokličky, vyzvánění mobilu, pípnutí... Následuje verbální obtěžování a zákeřné našeptávání výše uvedených vět. Tímto jednáním se ho sousedé snaží zpomalit, vytěsnit, zmanipulovat, psychicky zlomit a vyprovokovat k chybám. Pan D. ještě doložil kopii odborného vyjádření z oboru kriminalistika - odvětví kriminalistické chemické a fyzikálněchemické expertízy, jež byla důvodem podání trestního oznámení na pana B. a jeho následné označení za agenta StB. Vzorek údajně otráveného sýra obsahoval vyšší mastné kyseliny a stopy látky Ibuprofen (léčivo s protizánětlivým účinkem), avšak látky způsobující otravu krve, ve stopě identifikovány nebyly.

Krajský úřad rozhodnutí přestupkové komise v březnu 2010 ruší a věc jí vrací k dalšímu jednání z důvodu absence posouzení psychického stavu a s ním související míry odpovědnosti a existence zavinění obviněného ve vztahu k jednání, které je mu kladeno za vinu.

K posouzení duševního stavu pana D. byl dle § 56 SŘ ustanoven MUDr. Ř., který svým sdělením z června 2010 vrátil dokumentaci zpět, jelikož se pan D. odmítl podrobit psychiatrickému vyšetření a uvedl, že ho nikdo nedonutí k vyšetření se dostavit. Přestupková komise musela ještě v červnu 2010 řízení o prvním skutku č. j. P 52/2009 dle § 76 odst. 1 písm. f) PřesZ zastavit, protože od předmětného jednání uplynula jednorocní prekluzivní lhůta.² Co se týče skutku č.j. 59/2009, přestupková komise své rozhodnutí nezměnila a obviněnému z přestupku byla uložena pokuta ve výši 2.000,- Kč a dále náklady řízení ve výši 1.000,- Kč.

² Ustanovení § 20 odst. 1 PřesZ: „Přestupek nelze projednat, uplynul-li od jeho spáchání jeden rok; nelze jej též projednat, popřípadě uloženou sankci nebo její zbytek vykonat, vztahuje-li se na přestupek amnestie.“

V červenci roku 2010 se pan D. odvolává proti rozhodnutí č.j. P 52, 59/2009 ze dne 25.6.2010 s tím, že žádá zrušení pokuty a své očištění, neboť přestupková komise podporuje stalking. Obviněný z přestupku se cítí být poškozeným, respektive obětí, jednání svých sousedů. Osoby, které ho pronásledují, rozdělil do několika skupin. První skupinu nazval „sousedky na nemovitostech“ (paní Z., paní B., paní H.) a jejich motivem je dle pana D. jeho pozemek a týrání druhých. Druhá skupina je zastoupena příbuznými (paní P., paní V.), jejichž motivem je hotovost po babičce pana D., kterou tito odcizili. Poslední skupinu reprezentují „kolaboranti“ a jejich vnučky (paní S., paní V., ... a uklízečka u soudu ve S. – „Nečekaně podobná paní Z.“). Jejich motivem je pomsta za odkoupení pozemku ještě před válkou a pomsta za dědečka pana D., který byl oběšen za kolaboraci.

Poté opět přidává i seznam vět, které řekli výše zmíněné osoby: „Nevíš, kde měla babička vkladní knížku, vid', ty hajzle zkurvenej. Nemáš zatažený do konce. T. nevědí, o co se jednalo. Koho začnou ženský otravovat, ten se musí vystěhovat...“

Věrohodnost lékařského vyšetření nebo spíše erudovanost samotného MUDr. Ř. zpochybňuje tím, že dělá hrubé pravopisné chyby tím, že nedokáže ani správně opsat datum narození pana D.

Dále uvádí, že slovo „kurva“ používá každý normální chlap, včetně představitelů politické strany TOP 09. Na základě těchto skutečností žádá o znovuotevření celého případu. Přičemž uložení pokuty oběti stalkingu považuje za pošlapání lidských práv a svobod.

Na základě doložených skutečností byl poslední prokazatelný dílčí útok spáchán dne 31. srpna 2009, proto KrÚ dle § 90 odst. 4 SŘ zrušil dne 24. září 2010 rozhodnutí přestupkové komise ze dne 25. června 2010, sp. zn. TAJ 550, 617/09, č. j. 52, 59/2009-P a přestupkové řízení tak bylo zastaveno dle § 76 odst. 1 písm. f) PřesZ.

Po intervenci člena přestupkové komise, který poukázal na to, že v rámci přestupkového řízení není možné nařídít obviněnému, aby podstoupil psychiatrické vyšetření, a také na základě petice, se tímto případem začalo zabývat okresní státní zastupitelství a bylo zahájeno trestní stíhání. Pan D. byl shledán vinným z TČ Výtržnictví dle § 358 TZ za jednání, které následovalo po skutcích č.j. 52,59/2009. Soudem bylo panu D. nařízeno ambulantní léčení, na které docházel. Pokud by se situace změnila a hrubé jednání vůči paní Z. a ostatním sousedkám pokračovalo, mohl by státní zástupce požádat o ústavní léčbu. Konečné rozhodnutí ke dni dokončení mé diplomové práce nebylo vydáno. Případ byl NS vrácen okresnímu soudu k přehodnocení míry společenské škodlivosti.